

GAZETECİLER İÇİN BİR DERGI

journno

ARALIK 2019

ALMANAK #2

İÇİNDEKİLER

- 3 **40 yıl sonra Abdi İpekçi: Benim Abdi Başkanım**
- 4 **Buket Aydın vakası: Bir yanımız militarizm, bir yanımız kadın düşmanlığı**
- 7 **Duygu Asena: 'Erkek basınımıza' karşı kadın gazetecilerin öncüsü**
- 8 **Hürriyet tarihinin en ilerici girişimi: Kadınlar yazı işlerinde devrim yapmıştı**
- 12 **Fatih Altaylı'dan 'bıçaklı manşet' yorumu: Bugün yapar mıydım, bilemiyorum**
- 14 **10 maddede röportaj sanatı: İpek Özbey yazdı**
- 16 **Dış politika gazeteciliğinin incelikleri: İpek Yezdani yazdı**
- 18 **Gazetecilerin Çorlu tren faciasından çıkarabileceği dersler**
- 20 **Gazeteciliğin en uzun günü: 17 Ağustos depreminin 20. yıl dönümü**
- 24 **Murat Yetkin: Ya bir yol bulacağız, ya bir yol açacağız**
- 26 **Bildirici: Patronsuz olmak bir gazeteci için editoryal bağımsızlığın zirvesi**
- 27 **Yeni bir gazetecilik girişimi: Gazete Pencere**
- 28 **Size medyadaki karanlık birkaç yılını anlatayım**
- 30 **İyi gazeteci nasıl yetişir? İlber Hoca'ya ancak 'kısmen' katılıyorum**

BU YAYIN, AVRUPA KOMİSYONU TARAFINDAN YÜRÜTÜLEN AVRUPA DEMOKRASİ VE İNSAN HAKLARI (DİHAA) PROGRAMININ FİNANSAL DESTEĞİYLE BASILMIŞTIR. İÇERİKLERİN SORUMLULUĞU YAZARLARINA VE JOURNO'YA AİTTİR.

journ

ARALIK 2019

TÜRKİYE GAZETECİLER SENDİKASI ADINA SAHİBİ: GÖKHAN DURMUŞ

YAYIN YÖNETMENİ: MUSTAFA KULELİ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ: EMRE KIZILKAYA (SORUMLU)

SAYFA TASARIMI: ÖMÜR KIRBAŞLI-AYKAN KARA

ADRES: ABİDE-İ HÜRRİYET CAD. NO: 211/C KAT: 1A 34381 ŞİŞLİ / İSTANBUL

BASKI: EZGİ MATBAACILIK SANAYİ CAD. ALTAY SOK. NO:14 YENİBOSNA / İSTANBUL

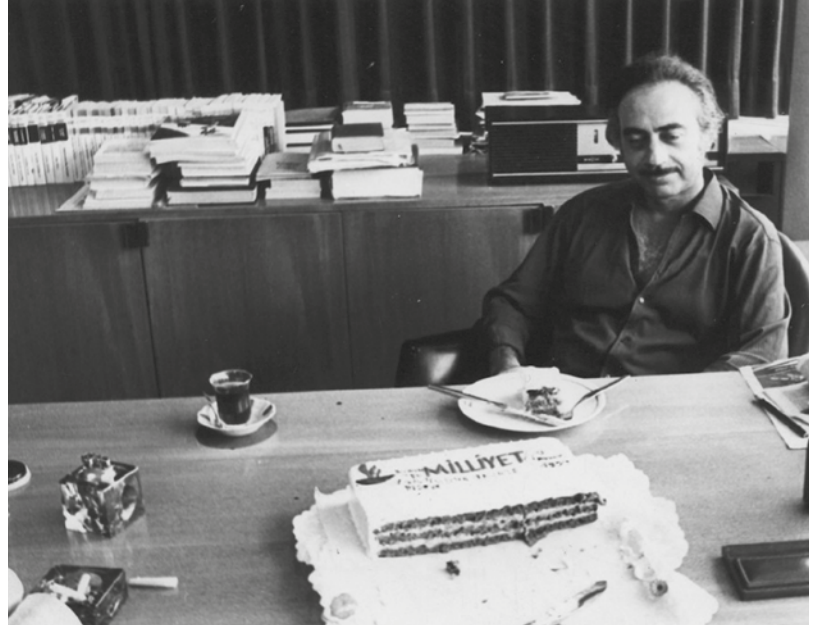
GÖRÜŞ

40 YIL SONRA ABDİ İPEKÇİ: BENİM ABDİ BAŞKANIM

MUSTAFA KULELİ

Türkiye, tarihinin en karanlık günlerini yaşıyor. Medya ağır baskı altında. Toplum hiç olmadığı kadar kutuplaştı ve hatta iç savaş ihtimalinden bahsediliyor... Abdi İpekçi, işte böyle bir dönemde yaşadı ve buna rağmen tarafgirliğe bulaşmadan sadece gazetecilik yaptı.

Düşünün; 1954'ten 1979'a kadar (25 yıl boyunca) ülkenin en çok satan gazetelerinden Milliyet'i yönetiyorsunuz ve bu süreç siyasi istikrarsızlık, sokak çatışmaları, askeri müdahalelerle geçiyor. Abdi İpekçi de -kimi meslektaşlarının yaptığı gibi- bir siyasi kampın sözcülüğüne, kahramanlığına soyunamaz mıydı? İşte, İpekçi'yi özel kılan şeylerden en önemlisi bence buydu; gazeteciliği her şeyin üstünde tutması. Gündelik siyasetin uğultusuna kapılmaktansa mesleğin sükûnetiyle karar alması...

Onunla şahsen tanışamadım ancak 1958-1960 arası başkanlığını yaptığı Türkiye Gazeteciler Sendikası'na yönetici seçildiğimden beri hakkında okumaya gayret ediyordum. Aramızdan kopartılışının 40. yılında, 'kitaplardan tanıdığım' Abdi İpekçi'yi -özellikle bizim kuşağa- anlatmak isterim:

TARAFSIZ VE DÜRÜST

Abdi Bey bir kere mâkul bir insan. Öfke, nefret ve şiddete uzak. Toplum ortadan ikiye bölmüşken bile çok sesliliğe, empatiye, diyaloga, uzlaşmaya inanıyor. Milliyet'in sayfalarını sağ görüşlü yazarlara açması bunun iyi bir örneği. Siyaseten aşırılıktan hazzetmiyor.

Hem sağ hem de sol fanatikler tarafından hep eleştirilmesi nasıl bir gazete yaptığı hakkında fikir verebilir. Gazeteci Hasan Cemal, onu "İktidarla muhalefetin haberlerini eşit büyüklükte kullanırdı" diye anlatıyor.

PROFESYONEL

İpekçi elbette demokrasiden, özgürlüklerden, insan haklarından yana taraftı ama her şeyden önce editöryal bağımsızlığa ve iyi gazeteciliğe inanırdı. Patron ya da hükümetin ona değil talimat vermek, telkinde bulunması bile düşünülemezdi. Dava insanı değil, 'profesyonel gazeteci'ydi. Türk basınına gazeteciliğin evrensel kurallarını ve etik ilkelerini getirdi. Meslektaşlarına o zamana dek görülmemiş sosyal haklar kazandıran ve bugün 212 olarak bilinen Basın Kanunu'nun mimarlarındandı.

BÂB-I ÂLİ'NİN YENİLİKÇİSİ

Gazeteci Hasan Pulur'un dediği gibi "Türk basınının okulu İpekçi'dir." Abdi Bey tavrıyla, tarzıyla bir okuldur ve bu okulun temeli yenilikçiliktir. Ayrı bir dış haber sayfası, ayrı bir ekonomi sayfası, arka kapağa alınan spor sayfası ve başka pek

çok yenilik bu yaratıcı aklın neticesidir. İnovatif fikirlere her zaman açık olan İpekçi, tutuculuğun hiçbir türüsünü hoş görmezdi.

DÜNYALI

Abdi İpekçi dünyalı ve dünya çapında bir gazeteciydi. Hem muhabirlerini farklı ülkelerdeki sıcak gelişmelere gönderdi hem Türk basınının uluslararası mesleki platformlarda temsil edilmesine öncülük etti. İpekçi'yle en uzun süre çalışan gazeteci olan Sami Kohen, ondan bir kez bile "Çok masraflı, gitmeyelim" sözünü işitmediğini söylüyor. İpekçi'nin öldürülmesinin ardından dünyanın önde gelen gazetecilerinin yazdıkları ve söyledikleri, bıraktığı izin büyüklüğünü gösteriyor.

...

Elbette kendisini şahsen tanıyanlar benden çok daha iyi anlatacaktır. Hep daha iyi gazetecilik için uğraşmış ve Türkiye basını için millet olmuş Abdi İpekçi'ye 'evlatların seni unutmadı' demek için mütevazı bir çaba benimki. Hamasetin ve sloganların her yanı sardığı bir dönemde Abdi Başkan'la tanışmalara vesile olduysam ne mutlu.

Nükhet İpekçi'ye teşekkürlerimle.

Buket Aydın vakası: Bir yanımız militarizm, bir yanımız kadın düşmanlığı

 ZÜLAL KOÇER

Suriye'nin kuzeyine düzenlenen ve "Barış Pınarı Harekâtı" adı verilen askeri operasyon daha başlamadan, iktidara yakın yayın organlarında savaş propagandası başlamıştı. Militarist bir dilin egemen olduğu haberler arasında medyanın son tartışması, "Kanal D Haber Başkanı" unvanıyla ana haber bülteni sunucusu Buket Aydın'ın Suriye tarafından atışlara hedef olan Nusaybin'e gidip çektiği görüntüler oldu. Bir yandan Aydın'ın "şovu" eleştirildi, bir yandan da kadın gazetecilerin çatışma bölgelerinde neler yaşadıkları yeniden akıllara geldi. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Ceren Sözeri Özdal ve çatışma bölgelerinde bulunmuş gazeteci Zehra Doğan ile bu konuyu konuştuk.

Sözeri ilk olarak çatışma/savaş bölgelerinde gazetecinin görevi ve rolünü değerlendiriyor. "Çatışma ya da barış dönemlerinde her zaman gazetecinin görevi halka doğru bilgileri aktarmaktır" diyor ve devam ediyor:

"Çatışma dönemlerinde gazetecilerin görevlerini yapmaları önünde türlü engeller vardır. Bunlardan en önemlisi can güvenliğidir. Bugün de geçmişte de pek çok gazeteci hatta embedded (iliştirilmiş) olanlar bile savaşta hayatlarını kaybettiler, kaybetmeye devam ediyorlar. Bir diğeri gazetecinin görevini yapmasını engelleyen otoriteler, bunlar savaşın her iki tarafında da olabilir; çünkü propaganda da savaşın bir parçası, hatta en önemli araçlardan biri."

CEREN SÖZERİ: GAZETECİLİĞE EN ÇOK İHTİYAÇ DUYULAN ZAMANLAR

Can güvenliği endişesi ve sansürün, gazetecilerin onlardan beklenen rolü yerine getirememelerine neden olduğuna işaret eden Sözeri, "Diğer taraftan böyle dönemler gazetecilere/gazeteciliğe en çok ihtiyaç duyulan zamanlar, savaş muhabirliği bu nedenle yıllardır gazeteciliğin en prestijli/gazetecinin kendisini kanıtladığı en önemli uzmanlık a-

lanlarından biri, ancak elbette doğru yapıldığı sürece" diye ekliyor.

Peki, gazeteci savaşta taraf mıdır? "İdeal olan taraf olmamasıdır. Hatta 'gazetecinin devleti ve milleti olmaz, o yalnızca gerçeğin peşindedir' en bilinen gazetecilik mottolarından biridir" yanıtını veren Sözeri, gerçekte ise durumun böyle olmadığına işaret ediyor. Gazetecinin de bir dünya görüşü olduğunu ifade eden Sözeri şöyle devam ediyor:

"Gazetecinin çatışma dönemlerinde birden bire bunlardan arınarak habercilik yapmasını beklemek gerçekçi değil. Burada sorulması gereken gazeteciler kendilerini bir tarafa yakın hissetseler dahi kamuoyunu bilgilendirme işlevlerini nasıl sürdürecektir? En basit cevabı temel gazetecilik ilkelerini yerine getirmek, olayları aktarırken çarpıtmamak, sivillerin hayatını tehlikeye atacak davranışlarda bulunmamak, hangi tarafa yakın olursa olsun sadece gerçeği aktarmak ve olabildiğince farklı tarafların görüşlerine yer vermek, haber toplama sürecinde şeffaf dav-

ranmak gibi kurallara uymak bile asgari koşulları sağlamaya yeter.”

'GAZETECİ SAVAŞI KIŞKIRTICI YAYIN YAPAMAZ'

Gazetecinin propaganda aracı olmaması gerektiğini ifade eden Sözeri, “BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesinin 20. maddesi ‘Her türlü savaş propagandası yasalarla yasaklanır’ der ama bunu hayata geçiren devlet olmadığı gibi, TGC Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi’nin ‘Gazeteci; şiddeti haklı gösterici, özendirici ve savaş kışkırtıcı yayın yapamaz’ kuralına da uyan gazeteci bulmak maalesef çok güç. Buna bir de var olan sansürü ve gazetecilerin başlarına gelebileceklerden endişe ettikleri için uyguladıkları otosansürü eklediğimizde ortaya bugünkü manzara çıkıyor” yorumunu yapıyor.

Sözeri medyanın içerisinde bulunduğu durumu şöyle tarif ediyor: “Savaş propagandasına alet olan, soru soramayan, işten atılmamak için sürekli sadakatini göstermek ve dolayısıyla daha çok bağır-

ma ihtiyacı hisseden gazeteciler ve ne olup bittiğini öğrenemeyen bir kamuoyu manzarası.”

O FOTOĞRAFLAR GAZETECİLİĞİN YAŞADIĞI GÜVEN KAYBINI AÇIKLIYOR

Ana akım medyadaki kadın gazetecilerin çatışma bölgelerinde çekti oldukları ve paylaştıkları son fotoğrafların gazetecilik faaliyeti olarak kabul edilemeyeceğini belirten Sözeri devam ediyor:

“Önünde durduğu, kendisine fon yaptığı binanın, içinde yaşayanların tarihini ve akıbetini soramayanlara gazeteci diyemeyiz. Aslında o fotoğraflar bence Türkiye’de gazeteciliğin yaşadığı güven kaybını, içinde bulunduğu müptezelliği çok acıklı biçimde açıklıyor. İstanbul’da haber sundukları stüdyolarda dahi soru soramayan, gazetecilik yapamayan insanlar çatışma dönemlerinde devleti arkalarına alarak bir imaj çalışmasına giriyorlar, bir nevi gazeteci olduklarını kanıtlamaya çalışıyorlar ancak bu haliyle sakillik çok daha görünür hale geliyor.”

Kadın gazetecilerin savaş/çatışma zamanlarında buldukları koşullara ilişkin konuşan

Sözeri, “Özellikle çatışma dönemlerinde erkek meslektaşlarından çok daha ağır koşullarda çalışıyorlar. Bunu

TGS Kadın ve LGBT Komisyonu daha önce yayımladıkları raporlarda ortaya koymuştu. Ben de 2016 yılında yine bir çatışma sürecinde Diyarbakır ve Nusaybin’e gözlem için gittiğimde bizzat tanık olmuş ve kadın gazeteci arkadaşlardan deneyimlerini dinlemiştim” diyor.

'KADIN GAZETECİLER SAVAŞIN TRAVMASINI İKİ KAT YAŞIYORLAR'

Sözeri böylesi dönemlerde ve bölgelerde kadın gazetecilerin yaşadıklarını şu sözlerle aktarıyor:

“Kadın gazetecilere tehdit çoğunlukla cinsel taciz ve cinsel saldırı ile birlikte geliyor ya da doğrudan tecavüz tehdidi ile karşı karşıya kalıyorlar. Yaptıkları haberler nedeniyle gözaltına alındıklarında da benzer süreçler işliyor. 2016’da çıplak aramaya maruz bırakılan kadın gazeteciler olmuştu. Savaşın, çatışmanın travmasını erkek meslektaşlarından daha ağır yaşıyorlar çünkü özel yaşamlarındaki sorumlulukları erkeklerden daha fazla. Daha az sayıda olduklarından dayanışma olanaklarından da mahrum kalabiliyorlar, kimi zaman meslektaş zorbalığına da maruz kalabiliyorlar.”

2015’te sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde Nusaybin ve Cizre gibi çatışma bölgelerinde bulunan, JİNHA’da (Kadın haber ajansı) çalışan Zehra Doğan da bölgede gazetecilik faaliyeti yürütmenin zorluğundan şöyle bahsediyor: “Koşullarımız çok zordu. Hâlâ öyle. Bazen bir haber elimizde günlerce kalıyordu; çünkü elektrik, internet yoktu. Haber merkezimiz de sürekli takip altındaydı. Haber merkezinin olduğu bina polisler tarafından gözetim altında olmasına rağmen sabaha kadar içeride kalıp bizim yaptığımız haberleri geçtiler. Haberi nasıl gönderdik dersenez; bazen duvarları delerek oluşturulan yeni yollardan, bazen de bir jeneratörün önünde...”

ZEHRA DOĞAN: 'KAMERAMI KOYDUĞUM YERDEN BİLE TARAF OLDUĞUNU GÖSTERİYORUM'

Doğan haberlerini yaptıkları bölge halkının desteğini anımsatarak “İçinde önemli görüntülerin olduğu hafıza kartını

Banksy'nin İngiltere'yi eleştiren zırhlı yeleşini Stormzy konserinde giymişti.

kutsal bir emanetmiş gibi elden ele birkaç mahalle öteye taşıyan halkın önerisini hâlâ hatırlarım” diyor. Geçtiğimiz günlerde Nusaybin’de halka, “Saldırıyı YPG yaptı” dedirtmek istediği iddia edilen gazeteciyi hatırlatarak şunları söylüyor: “Bunu dedirtemeyince plakalarını alıp polise şikâyet etmeye kalktı. Tepki gördü. Bu kez bunu da ‘Gazeteciler bölgede saldırıya uğruyor’ havasında verdiler. Nusaybin’de çalışan gazetecilere sorun o halkın nasıl bir halk olduğunu. Gazetecilere bu kadar değer veren, evinin kapılarını açan, ekmeğini bölen bu halka sanırım yapılan en büyük hakarettir ‘Gazeteciler saldırıya uğruyor’ algısı...”

Doğan gazetecilerin “savaş çıgırtkanlığından kaçınmak” gibi bir dertleri olması gerektiğini belirtiyor. Ana akım medyayı bu anlamda eleştiren Doğan, gerçeği görmedikleri, görmek istemedikleri yorumunda bulunuyor. Peki ya tarafsızlık?* Çatışmaya taraf mıdır gazeteci? Ya da savaşa? Doğan “Ben tarafım” diyor ve bunu şöyle açıklıyor:

“Ben Nusaybin’de taraftım. Nusaybin halkının tarafındaydım. Gözlerimin önünde onlarca öldürülen insanı gördükten sonra tarafsız olmak saçmalık. Neyin tarafsızlığı? Onlarca şeyi görmüşken, yaşamışken ‘Ben tarafsızım’ demek ne kadar samimi? Ben kameramı koyduğum yerden bile taraf olduğunu gösteriyorum. Mesela barikat örneği vereyim. İki tarafta yoğun çatışma. Barikat tarafı bölen bir sınır. Kameram nerede? Zırhlı aracın yanında mı, yoksa mahallenin içinde mi? Zırhlı aracın yanında durunca mahalleden gelen bir saldırı görülür. Ama kamera doğru yerde olunca işin rengi açığa çıkar. Mahalleye yavaşmış zırhlı araçlar durmadan sivil alanlara ateş ediyor. Bu açışte yaptığımız haberlerin önemini gösteriyor. Bundan dolayı kamuoyunda ciddi bir duyarlılık oluştu. Cemile Çağırğa’nın, Miray bebeğın ve daha yüzlerce insanın polis kurşunuyla öldürüldüğünün gerçekliğini kameralarımızdaki acının doğru yerde olması sayesinde halka duyurduk. Zırhlı aracın tarafında olsaydık, ‘polise ve halka savaş

açan bir takım silahlı insanlar’ algısından öteye gidemezdik.”

‘BUKET AYDIN FOTOĞRAFINA GELEN YORUMLAR DOĞRU DEĞİL’

Doğan’a Buket Aydın’ın bahse geçen fotoğrafını soruyoruz: “Ne düşündün o fotoğrafı gördüğünde?” Üzücü bir kare olduğunu ifade eden Doğan “Kadının dili bu olmamalı” cevabını veriyor ve Türkiye kadın hareketinin yürüttüğü mücadelenin önemine dikkat çekiyor. Doğan öte yandan fotoğrafa gelen yorumlara da tepki göstererek “Birçok yorum okudum; ‘makyajına bak,’ ‘hoşlandığı adama yollayacak pozlar veriyor,’ ‘kedicik,’ ‘saatinin markası’ gibi yorumlar. Bu yorumlar bana olayın başka yere çekildiğini hissettiriyor. Konu bu mu, bir kadının şekli ve şemâilini mi konuşacağız? Esas konu tüm bunlardan öte onun haberleriyle yaratmak istediği algı” diyor.

‘BİZİM HİÇ ZIRHLI YELEĞİMİZ OLMADI’

Doğan şunları ifade ediyor: “Onlarca çocuğun, insanın ölüm haberini bir şova çevirmesi çok korkunç. Bu beni utandırıyor. Üzerindeki zırhlı yelek. Tabii varsa giysin zırhlı yeleğini. Ama ne kadar da temiz, ne kadar da parlak. Bana Banksy’nin İngiltere’yi eleştiren zırhlı yeleğini hatırlattı. Bizim hiç zırhlı yeleğimiz olmadı. Olsa da ben giyemezdim, kara kuru bir şeyim, taşıyamazdım İki parça kıyafetimiz vardı. Bir sırt çantası o kadar. Her gece bir

aileye misafirdik. Evde yıkadığımız kıyafeti kazanın üzerinde asıyorduk ki sabah kurusun. Yokluktan değil, taşıyamıyorduk, o yüzden böyle bir yöntem bulmuştuk.”

‘KADIN GAZETECİLERİN YAPTIĞI SAVAŞ HABERLERİ ÇOK ÖNEMLİ’

Star Haber Genel Yayın Yönetmeni Nazlı Çelik de daha önce çatışma bölgesinde benzer pozlar vermişti. Doğan ana akımda çalışan kadın gazetecilerle, hak haberciliği yapan kadın gazetecilerin arasında büyük bir uçurum olduğunu belirterek “Havuz medyası çalışanı erkeğin dilinden konuşur. Orada kadın veya erkek olduğu pek anlaşılıyor. Askerle yan yana pozlarında bir nevi ‘Ablanız kurban olsun’ havasındalar. Poz verirler, çünkü bunun ötesine geçecek kapasite de yok onlarda. Karşıt habercilik için de bir argüman, korkunç da olsa bir birikim gerektirir ama o da yok. O yüzden en iyi zırhlı seçerler, poz verirler. Şov yaparlar” diyor.

Savaş alanında kadın gazetecilerin yer almasının çok önemli olduğunu ifade eden Doğan sözlerini şöyle tamamlıyor: “Bu savaşın en büyük karşıtı kadınlardır. Savaşa karşı direnen bir gazetecilik dili sahada yaratılır. Savaş çıgırtkanlığından uzak, eril söylemlerden arındırılmış dili kullanır kadın gazeteciler. Bu sayede alandan geçilen haberlerin diline müdahale ederler. Erkeklerin savaşına karşı, savaş alanında arındırılmış dille aktarıyorlar haberleri. Bu çok önemli.”

GÖRÜŞ

Duygu Asena: 'Erkek basınıma' karşı kadın gazetecilerin öncüsü

"Erkek basınıma" karşı kadın haklarının öncülerinden olan ve 13 yıl önce aramızdan ayrılan gazeteci Duygu Asena, 73. doğum gününde Google'ın tasarladığı bir doodle ile anıldı. Journno olarak biz de Asena'yı, Türkiye'nin yıllarca konuştuğu bir cinsel şiddet davası sürerken medyanın kadın haklarına ve özel hayata saygı göstermesi gerektiğini vurgulayan yazısıyla hatırlıyoruz. Asena'nın tespitleri, yazısının yayımından 24 yıl sonra, dijital medya çağında da geçerliliğini koruyor. Bir haber nasıl verilmeli, haberin baş kişileri nasıl korunmalı, olayla hiç ilgisi olmayan başka kişiler gündeme getirilmeli mi? Duygu Asena anlatıyor...

Duygu Asena kimdir?
19 Nisan 1946'da İstanbul'da doğan Duygu Asena, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi pedagoji bölümünden mezun olmuş, iki yıl bu mesleği yaptıktan sonra 1972 yılında Hürriyet'te gazeteciliğe başlamıştı.

Hürriyet'in Kelebek ilavesinde köşe yazarlığı ve muhabirlik yapan Duygu Asena, sonraki yıllarda Gelişim Yayınları'nın Genel Yayın Yönetmenliğine getirilip Kadınca, Onyediyi, Ev Kadını, Bella Bayan ve First gibi dönemin önde gelen dergilerini yönetti. Sabah, Güneş, Cumhuriyet, Vatan ve Söz gibi gazetelerde köşe yazarlığı, yöneticilik ve röportaj yazarlığı yaptı. Bir dönem TRT'ye program hazırladı.

Çalışmalarında özellikle kadın haklarına yoğunlaşan Duygu Asena'nın 1987 yılında yazdığı Kadının Adı Yok kitabı onlarca baskı yaptı, çok sayıda ödül aldı, Türkiye dışında bile "bestseller" oldu. Sonraki dört kitabı da yüzbinlerce sattı.

Dünya çapında kadın hareketinin ve feminizmin önemli

yazarlarından biri olarak kabul edilen Duygu Asena, beyin tümörü nedeniyle tedavi görürken 30 Temmuz 2006'da hayatını kaybetti. Asena'nın vefatını AP ve AFP gibi uluslararası ajanslar dünyaya "Türk kadın hakları savunucusu öldü" başlığıyla duyurdu.

Son olarak Milliyet'te köşe yazarlığı yapan Duygu Asena'yı, kadına karşı şiddet olaylarının arttığı bir dönemde bu gazetede 8 Şubat 1995'te yayımlanan ve kişisel hakların korunması da dâhil bir dizi konuda medyaya öncü uyarılar içeren yazısıyla anmak istedik:

'MEDYA ÖZEL HAYATA SAYGI GÖSTERMELİ'

Duygu Asena, medyanın G.'ye tecavüz olayına bakışını değerlendirdi.

Not: Türkiye 1995'te yazar Metin Kaçan ile spiker Alp Buğdaycı'nın, G. adlı kadına işkence ve tecavüz suçlamasıyla yargılandığı dava ile çalkalanıyordu. Cihangir'deki tecavüz vakası yıllarca kamuoyunun gündeminden düşmedi. Bir süre tutuklu kalan

sanıklar daha sonra tahliye edildi. Metin Kaçan yargı süreci sürerken intihar etti, Alp Buğdaycı ise mahkumiyetin kesinleşmesinin ardından tekrar tutuklandı ve tahliyesine 5.5 ay kala Metris Cezaevi'nde kalp krizinden öldü.

Son günlerde gündemde olan dayak, işkence, tecavüz olayı, baş kahramanları tanınmış kişiler olduğu için daha uzun süre gündemde kalacağı benziyor. Oysa bugüne dek binlerce kadın aynı durumda kaldı, benzer ya da farklı vahşeti yaşadı, yalnızca kadın oldukları için, erkeklerin gazabına uğradı.

Bunlar ya hiç duyulmadı ya da bir günlük haber olarak geçip gittiler. Artık "erkek basın"ımız uyanmalı ve erkek-kadın arasındaki bu acıklı durumu köşelerde, dizi yazılarda gündeme getirmeli. Yalnızca tanınmış kişilerin oluşturduğu sansasyonel haberler gündeme gelirse, ben erkek basınıımızın iyi niyetinden kuşku duyarım.

Devamı <https://journno.com.tr/duygu-asena-kimdir-gazetecilik>

DOSYA

Hürriyet tarihinin en ilerici girişimi: Kadınlar yazı işlerinde devrim yapmıştı

Hürriyet gazetesinin kadın çalışanları, 2000’li yılların başında bir e-posta grubu kurarak örgütlenmişti. Hürriyet Kadın Grubu’nun amacı erkek egemen yazı işlerini dönüştürmek, ayrımcılığı ortadan kaldırmak, kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan eril dilden ücret adaletine dek her alanda toplumsal cinsiyet eşitliği yönünde ilerlemektir.

YAĞMUR KAYA

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Uluslararası Mücadele Günü vesilesiyle Hürriyet’in “Hürriyet olduğu yıllarda” idari görevler de üstlenen üç gazeteci ile bu grubun o dönemdeki kazanımlarını konuştuk. Medyanın bugünkü durumunu da ele aldık. “Ojeli tırnaklar” ve “elinin hamuruyla” gibi ifadelerle dolu haberlerden, şimdi nerelere geldiğimizi...

Ferai Tınç bu tarihsel sorunun “ideolojik” kökenine vurgu yaptı ve kadın gazetecilerin mücadelesinin yılmadan sürdürülmesi gerektiğini vurguladı. Ayşe Özek Karasu yazı işlerinde yapılan cinsiyetçi hatalardan örnekler verip bunların nasıl ortadan kaldırılabileceğini anlattı. Emel Armutçu ise “Tepeye taşıdığımız kaya yeniden aşağıya yuvarlandı... Gazeteciliği tamamen gömüp yeniden diriltmek gerekiyor” derken yeni nesil gazetecilere tavsiyelerini de sıraladı.

Yaklaşık 20 yıl önce Hürriyet’te çalışan kadın gazeteciler, haber dilinin ataerkil kalıplar içinde kullanılmasına “Yeter” diyerek bir araya geldiler. Üst yönetimin de desteğiyle bir e-posta grubu üzerinden kadın hakları ve toplumsal cinsiyet odaklı haber kültürünün yerleşmesi a-

dına gazete içinde yıllar sürecektir bir mücadele başlattılar.

O dönem Hürriyet’in yazı işlerinin neredeyse tamamının erkek gazetecilerden oluşması, haber dilini de etkiliyordu. Ataerkil ve geleneksel kalıplara hapsolmuş bir gazete kültürü ortaya çıkıyordu. “Amiral gemisi” Hürriyet’in dili ve kültürü neredeyse tüm medya kuruluşlarına sirayet ediyordu. Ana akım medyanın yıllardır beslediği bu sorunlu dil ve kültürle kadın metalaştırılıyor, kimliği göz ardı ediliyor, özgürlük mücadelesi verenlerin önüne eril duvarlar örülüyor, üstünde buldukları zemin çökertilmeye çalışılıyor.

Hürriyet içinde yıllarca toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadele veren ve bu kuruştan uzun süre önce ayrılan deneyimli gazeteciler Ferai Tınç, Ayşe Özek Karasu ve Emel Armutçu ile, 2000’li yılların başlarında bir e-posta grubu ile başlattıkları bu ilerici girişimi konuştuk.

FERAİ TINÇ: DEVLETÇİ ÇİZGİ, MAÇOİZM İLE BİRLİKTE AYRIMCI DİLİ YAYGINLAŞTIRDI

Ferai Tınç, mesleğe başladığı Hürriyet dış haberler servisinde 28 yıl çalıştı, yıllarca dış haberler müdürlüğü ve dış politika yazırlığı yaptı. Uluslararası

Basın Enstitüsü (IPI) yönetim kurulu üyesi olarak Türkiye’de basın özgürlüğü için mücadele verdi. Hürriyet’in kadın gazeteciler e-posta grubunun da etkili bir üyesiydi. 2011’de Hürriyet’ten istifa ettikten sonra Bozcaada’ya yerleşti. Tınç ile tarihi kökenlerinden başlayarak Hürriyet’in dönüşen haber dilini ve kültürünü konuştuk.

ERKEK BAKIŞ AÇISI VE DİLİNE KARŞI MEDYADA KADIN GAZETECİLER OLARAK NASIL MÜCADELE YÜRÜTTÜNÜZ?

Hürriyet gazetesinde var olan erkek bakış açısı ve diline karşı farkındalığa bir gecede varmadık. Hürriyet gazetesi, kurucusu Sedat Simavi’nin “ilerici” çizgisini kuruluşundan bir süre sonra kaybetmiş ve 60’lı yıllardan itibaren güçlenen “devletçi” çizgisinin, milliyetçi ve statükocu duruşunun doğal sonucu olarak güçlü bir maçoizm ile birlikte ayrımcı dili kendini içinde yaygınlaştırmıştı.

Bu yaklaşım, 1980’lerden itibaren gazetede çalışmaya başlayan solcu ve feminist kadın gazeteciler tarafından dikkate getiriliyor ve eleştiriliyordu. Özellikle 3. sayfadaki haberlerdeki kadın düşmanı bilinçaltı, haberdeki yaklaşım ve haber dili ile ortaya çıkıyordu.

Ferai Tınç

'KADIN ŞOFÖR KAZA YAPTI' BAŞLIKLARI

Örneğin bir kadının yaptığı otomobil kazasında, kaza yapanın cinsiyeti mutlaka belirtiliyordu. "Kadın şoför kaza yaptı" diye okurun gözüne sokulan haber, kaza yapan erkek sürücü olduğunda cinsiyet vurgulanmıyordu. Tıpkı, "dul kadın", "yaşlı teyze" betimlemelerinin vazgeçilmezliği gibi. Bizim en çok kızdığımız, "Ojeli tırnaklar şunu yaptı, bunu yaptı" diye atılan başlıklardı. "Elinin hamuruyla" başarıya ulaşan kadın sporculara, bilim insanlarına da haberlerde sıkça rastlanıyordu.

Kadınları cinsel obje olarak tanımlayan "dekolte" resimler, sağlık haberlerinin mutlaka, güzel bir kadın resmi ile verilmesi bu örneklerden bazılarıydı.

GAZETECİLER ARASINDA BİR OTOKONTROL MEKANİZMASINA DÖNÜŞTÜ

Vuslat Doğan Sabancı'nın gazetenin başına gelmesiyle beraber, bu eleştirilerimiz ve rahatsızlıklarımız yönetim katında ilk kez dikkate alındı. Ve onun da desteğiyle Hürriyet'in kadın gazetecileri arasında bir mail grubu oluşturduk. Her gün haberlerde kadın erkek eşitliğini zedeleyen yaklaşım ve dile dikkat çekildi, erkek bakış açısının ayrımcı yansımaları eleştirildi. Bu mailleri yazı işlerine de

gönderiyorduk.

Çok ciddi tahlillerle, eşitliği bozan yaklaşımlar ve sözcüklerin altı çiziliyordu. Bu grubu oluşturduğumuz dönem, Türkiye'de Ceza Yasası'nın değiştirilmesi süreciydi. Hürriyet bu süreçte kadın haklarının ve eşitliğin yasalar tarafından güvence altına alınması için de kadın gazetecilerin öncülüğünde çok önemli bir rol oynadı.

ERKEK GAZETECİLERİN BU MÜCADELENİZE ENGEL OLUŞTURDUĞU OLDU MU?

Bu çalışma bir süre sonra bazı erkek yöneticiler tarafından bir "iktidar" mücadelesi olarak görülmeye başladı. Mesela yerel seçimler öncesi, belediye başkan adaylarını gazetede toplayıp "Kadınlar için ne yapacaksınız" sorusuna yanıt aranacağı toplantılar düzenlemek için harekete geçtiğimizde, Vuslat Doğan Sabancı'yı araya sokarak bu girişim engellendi. Gerekçe de, "Gazetede iki başlı bir görüntü ortaya çıkar" idi.

'BU BİR İDEOLOJİ MESELESİ'

Ne yazık ki, farkındalık çalışmalarının engellenmesi ile, mücadele ile getirilen erkek dili ve bakış açısı yeniden gazete sayfalarında boy göstermeye başladı. Tabii, erkek bakış açısı ve dilinin hakim olduğu bir ortamda kadın gazetecilerin erkek meslektaşla-

rıyla tam bir eşitlik paylaştıklarını söylemek mümkün değil. Çünkü bu bir ideoloji meselesidir. Çalışmalarımız sırasında erkek meslektaşlarımızın çoğunun ayrımcı bir dil kullanırken, bunun farkına bile varmadıklarını, hiçbir kötü niyet taşımadıklarını gördük.

'MÜCADELE DURUNCA, ESKİ VE ALIŞILMIŞ OLAN GERİ DÖNER'

Hâkim bakış açılarına göre biçimlenen bilincimizin ve dilimizin, seçtiğimiz tanımlamaların ve sözcüklerin altında yatan ayrımcılığı fark etmesi çok zordur. Mücadele durunca, eski ve alışılmış olan geri döner. Tıpkı demokrasi mücadelelerinin gevşediği zaman baskı ve zulmün geri dönmesi gibi.

Şunu da belirtmek istiyorum: Baskıların arttığı, demokrasi krizlerinin yaşandığı dönemlerde, kadın erkek eşitliği çok ciddi tehdit altındadır. Şiddet, hamaset, ayrımcılık kol gezerken, demokrasi ve özgürlük mücadelesinin bir parçası olan toplumsal cinsiyet eşitliği ilk boğulacak özgürlüklerdendir.

'Basın erkek egemen ideolojinin en fazla hâkim olduğu mesleklerden'

Bugün, basın özgürlüğünün tamamen rafa kalktığı ortamda, kadın ve erkek meslektaşlarımız ağır baskılar altındayken eşitlik mücadelesinden söz edilebilir mi?

MAAŞ EŞİTSİZLİĞİ DE BUNUN BİR PARÇASI DEĞİL Mİ?

Ücret adaletsizliği her zaman vardı. Hiçbir zaman eşit işe eşit ücret alınmadı. Bu maalesef dünyanın her yerinde böyle. Bunun birçok nedeni var. Ayrıntılı tartışmayı bir başka sefere bırakıp, şunu söylemekle yetineyim: Basın, erkek egemen ideolojinin en fazla hâkim olduğu mesleklerden biridir. Bu ahbap çavuşlar kulübüne kadın gazetecilerin büyük bir heyecan ve şevk ile kabul edilmelelerini bekleyebilir miyiz?

AYŞE ÖZEK KARASU: HABER DİLİNİN NASIL OLMASI GEREKTİĞİNİ KADIN ÖRGÜTLERİNDEN ÖĞRENIYORDUK

Hürriyet gazetesinde 25 yıl çalışan Ayşe Özek Karasu'yu dış haber müdürlüğü yaptığı dönemde Hürriyet'in hafta sonu eklerine yazdığı, ciddi konuları renkli açılardan, zengin bir dille anlattığı yazılarla tanıdık. Özellikle 2000'lerin başlarında Hürriyet yazı işlerindeki erkek egemen dili ve üslubu değiştirmeye çalışan kadın gazetecilerden biri olan Karasu, ardından Habertürk'te 10 yıl boyunca gazetenin üst düzey yöneticiliğini yaptı. Yazılarına Habertürk'ün internet sitesinde devam eden Karasu, Hürriyet'teki girişimleri boyunca kadın gazetecilerin, kadın örgütlerinden çok şey öğrendiğini söylüyor.

HÜRRİYET'TEKİ O DÖNEMDEN BAHSEDER MİSİNİZ?

Hürriyet'te bizim şöyle bir şansımız vardı: Gazetenin üst yöneticisi Vuslat Doğan Sabancı, kadın gazetecilerle birlikte, patron bilinciyle değil kadın bilinciyle hareket ediyordu. Önce kadın kimliği geliyordu. Bizi toplardı, konuşurdu. Mail grubumuz vardı. Gazetede bir şeye sinirlendiğimiz zaman dile getirebiliyorduk. Anında müdahale edebiliyorduk.

Biz de kadın olarak her şeyi bilmiyorduk. Toplumsal

cinsiyet eşitliğine dayalı dilin nasıl olması gerektiğini kadın örgütlerinden öğreniyorduk. Kadın örgütlerinin temsilcileri geliyorlardı. Kadına karşı işlenen suçlarda haksız tahrikten tutun da "töre cinayetleri" vs. Bütün bunları biz çok detaylı öğrendik. Ve öğrendikçe hem yazılarımıza yansıtık hem de yazı işlerine.

'SOSYAL HAKLAR VE İNSAN HAKLARI SORUNU VAR'

Hürriyet kurumsal olarak çok başarılı bir ortamdı. Nadiren meydana gelen ihlaller dışında özellikle kadına yönelik bir ayrımcılık, cinsiyetçilik ben hiç görmedim. Her şey daha medeni ilişkiler düzeyinde yürüyordu. Fakat 1994'te gazetenin Aydın Doğan'a satılmasıyla, Doğan Medya'nın ilk işi bizi sendikadan çıkarmak oldu. Bu kadın erkek meselesi değildi, haklarla ilgili meseleydi.

Medyada kadının durumu da dâhil, Türkiye'de insan hakları sorunu var. Emekten yana düşünürsek eğer, sadece yaşam hakkı değil, sosyal haklar ve insan hakları sorunu var. Bugün Hürriyet gazetesinde yaşananlar... Sendikalı oldukları için gazetecileri işten attılar. Onun için 'insan hakları sorunu var' diyorum.

Yazı işlerinde kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran ve cinsiyetler arası eşitsizliği körükleyen başlıklar, haberler neydi? Birkaç örnek verebilir misiniz?

Özellikle adliye haberleri... Muhabirden haber geliyor: "Öfkeli koca karısını dövdü." Böyle bir başlıkla failin işlediği cinayete gazeteci meşruiyet kazandırıyor.

Habertürk'te aynı masada çalıştığım insanlar... Yayın Yönetmenimiz Selçuk Tepeli. Çok severim. Şöyle bir haber geldi: "Türkiye'de kadınların şu kadarı antidepresan kullanıyor." "Vay şu alçaklığa bak" diye tepki gös-

terdi. "Sürmanşetten vereceğiz. Başlık: 'Kadınları hasta ettik.'"

'YAZI İŞLERİNDEKİ KADINLAR OLARAK HEP ALARMDAYDIK'

"Hop!" dedim, "Kim hasta etti? Sen erkek diliyle konuşuyorsun. Hasta ettik derken kendini öne çıkarıyorsun." Masadaki erkekler anlayamadı. "Biz hasta ettik." Sen kendini önemsiyorsun. "Biz" derken! Türkiye erkeklerden oluşuyor. Kadınlar da var.

Bu tür şeyleri zor anlatıyorsun. Aslında hiçbir şoven tarafı yok. Aklınca orada nedamet getiriyor. Ama öyle değil. O çok ince bir nokta. Sen toplumun sadece erkeklerden oluştuğunu sanıyorsun. Bu dili ayıklamak için hayli uğraştım.

Habertürk'te cinsiyetçi dil yoktu. Yazı işlerindeki kadınlar olarak hep alarmdaydık. "Kadının yasak aşkı" diye başlık atıyorlardı. Ne yasak aşkı! Olsa olsa gizli aşktır. Kim yasaklıyor ya! Aşkın yasağı mı olur? Gizli aşk dersin.

"Türk kadını kötü kalpli" başlığına çok tepki gösterdim

Milliyet gazetesi şöyle bir başlık kullandı o dönem. Onların içyüzünü bilmem ama dışarıya yansıttığı bizde infial yaratmıştı. Bir 8 Mart'ta "Gazeteyi kadınlara teslim ettik, onlar yaptı" diye sürmanşet yaptılar. Büyük rezalet! Şimdi Milliyet gazetesinin nasıl bir şey olduğuna dair fikir veriyor.

Yine Hürriyet'te şöyle bir haber çıktı: "Türk kadınlarının şu kadarında kalp hastalığı var." Genelde kalp hastalığına erkekler kadınlara oranla fazla yakalanır diye bilinir ya. Başlığı söylüyorum sıkı dur! "Türk kadını kötü kalpli."

Sert tepki gösterdim. Akılları sıra "esprili başlık" atmak istemişler. Hürriyet'te bu haber çıkınca gittim, Prof. Bingür Sönmez ile röportaj yaptım. "Türk kadını öyle yumuşak kalpli ki zor dikiyoruz" dedi. Meğerse kadınların kalp dokuları daha yumuşakmış. Kimse bununla ilgilenmiyor, bilmiyor. Ama bu evrensel bir şey. Kalp ile ilgili araştırmalar erkekler üzerine yapılmış. Kadınlar üzerine yapılmıyor ki tamamen farklı organizmalar.

Ayşe Özek Karasu

'BİLİNÇLİ DEĞİLLER, TANE TANE ANLATMAK GEREK'

Erkekler bilinçli yapmıyorlardı birçok şeyi. Biz söylediğimiz zaman dinliyorlardı. Bazen küçük alaycı gülümsemeler olsa da bizi dinliyorlardı. Öğreniyorlardı. Onları mazur göstermek için söylemiyorum. Çünkü bazı şeyleri anlatması zor oluyor. Yaşadığı ve yazdığı şeyin erkekçi bir dil olduğunu fark edemiyor. Anlamıyor. Tane tane anlatmak gerekiyor.

Bir de tabii yetiştirilme tarzıyla da ilgisi var. Hangi ailede, nasıl bir ortamda, nereden geldi, nerede yetişti? Rol model olarak babadan ne gördü? Annesi ne kadar ezildi baba karşısında? Mutlaka birçok erkek aileden bağımsız olarak da kendini geliştirebilir ama içinde yine de o erkek egemen motifleri taşır kaçınılmaz olarak.

'MESLEK İÇİ EĞİTİMDE ZİNCİR KOPTU'

Mesela eşit işe farklı ücret. Dünyanın her yerinde böyle, Türkiye'de de böyle. Muhtemelen benimle aynı görevi yapan erkek benden daha çok ücret alıyordu. Ama benim bir bilgim yoktu, olmazdı.

SİZİNLE ÇALIŞMAYI ÇOK İSTERDİM...

Gazetecilik el vermekle alakalı bir şey. İletişim fakültelerinde öğretilen bir şey değil gazetecilik. Ancak çalışarak ve yaşayarak öğrenilen bir şey. Ve bu, el vermekle olur. Sen daha kıdemli, tecrübeli gazetecilerin yanında başlarsın, onlar sana öğretir, sen bir başkasına öğretirsin. Beraber çalıştığın herkese el veriyorsun. "Bak şu şöyledir, o öyledir..." Fakat şimdi o zincir koptu. Bugün kıdemli, tecrübeli gazetecileri medya dışına ittikleri için, bütün o deneyimli gazeteciler kendi mecralarını kuruyor. Bu kanallarda ancak çalışıyorlar.

EMEL ARMUTÇU: TEPEYE TAŞIDIĞIMIZ KAYA, YENİDEN DAĞDAN AŞAĞI YUVARLANDI

Gazeteciliğe 1982'de başlayan Emel Armutçu, 1994'te girip yaklaşık 15 yıl editörlük ve muhabirlik yaptığı Hürriyet'te

Emel
Armutçu

bir dönem kurumsal iletişim koordinatörü olarak idari görev de üstlendi. Kadına karşı şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda Hürriyet'in düzenlediği ses getiren kampanyaları yönetti, röportajlar yaptı. 25 yıl çalıştığı Hürriyet'teki "güçlü kadın lobisinin" bir üyesi olan Armutçu, o dönemde elde edinilen kazanımların bugün kaybolduğunu ama yeni nesil gazetecilerin vazgeçmemesi gerektiğini vurguluyor.

HÜRRIYET'TEKİ İTİRAZINIZ TAM OLARAK KİME, NEYE YÖNELİKTİ?

İtirazımız öncelikle haber dilinin fazlasıyla erkek olmasındaydı. Yazı işlerinin neredeyse tamamının erkek olmasının bunda payı büyük olduğundan, bu egemenliğe de yöneliyordu tabii. "İçerde" yani yazı işlerinde tek bir kadın müdür vardı ve tamamen işbirlikçimizdi, o zaman bir kale olarak anılan Hürriyet yazı işlerini o içerdiden biz dışarıdan epeyce sarstık.

İLK ARAMA TOPLANTISI 90'LARIN ORTASINDA

Ama bu tartışma Hürriyet'te 2000'den önce, 1990'lı yılların ortalarında başladı. Dönemin genel yayın yönetmeninin bizzat köşesinde yazdığı gibi, Hürriyet'te güçlü bir kadın lobisi vardı. Toplumsal cinsiyet konusunun farkında, kadına yönelik her türlü ayrımcılıkla derdi olan ve bunu dile getirmekten, gerekirse kavga etmekten imtina etmeyen bölüm

şefleri, az sayıda da olsa haber sorumluları, muhabirler, köşe yazarları...

Reklam Başkanı ve hatta kadın patronumuz da bizimleydi. Önceleri hep aramızda konuşuyor, söyleniyor, bazı şeylere tekil itirazlarda bulunuyorduk ama hafızam beni yanıltmıyorsa 1994-95 yıllarında iki günlük, geniş katılımlı bir arama toplantısı yapılmıştı, konu ilk o zaman geniş bir şekilde ortaya serildi. Sonrasında bu saydığım kadın çalışanlar "Hürriyet Kadın Grubu" adlı inisiyatifi oluşturdu. Bu deklare de edildi. Yeraltında değildik yani!

ERKEKLER ÖNCE ALAY ETTİ, ARDINDAN DİRENDİ VE SONUNDA HAK VERDİLER

Bir mail grubuyla haberleşme başladı. Mail listesine genel yayın yönetmeni, yazı işleri sorumlularının mailleri eklendi, böylece her tartışmadan yani yaptıkları her yanıştan anında haberleri oldu. O gün gazetede kadınlar aleyhine yapılan her yayın masaya yatırılmaya başlandı. Başlangıçta koridorlarda "Hürriyet kadınları grup kurmuş, haha" diye bel altı espriler yapan erkek yöneticiler, grubun periyodik toplantılarında önce savunmaya geçtiler, bir süre direndiler, ardından "Haklısınız" demeye başladılar. Hatta birini o dönem feminizme kazandırdığımızı söyleyebilirim rahatlıkla. Bütün bunlar peyderpey Hürriyet'in cinsiyetçi dilini değiştirdi.

Önce 'bayan' kalktı, sonra diğer sorunlu ifadeler

Önce "bayan" kalktı. Tecavüze uğrayan, erkek şiddetine kurban giden kadının "dul" olması, "o saatte orada olması," "kıyafeti," işlenen suçta bahane olmaktan çıktı. Hatta haberler kadının haklarını savunan bir dile döndü. Kadınlara karşı daha dikkatli bir dil kullanılmaya başlandı. 'Arka sayfa güzeli'ni kaldırtmayı başaramadık ama en azından fotoğrafların 'cinsel nesnelik oranı'ni azalttık, cinsiyetçi fotoğraf altlarının düzelmesini sağladık.

Devamı <https://journo.com.tr/hurriyet-kadinlar-esitlik>

Fatih Altaylı'dan 'bıçaklı manşet' yorumu: Bugün yapar mıydım, bilemiyorum

Sırtında bıçakla kanlar içinde yatan bir kadının fotoğrafını Habertürk gazetesinin manşetinde yayımlayarak tartışma yaratan dönemin genel yayın yönetmeni Fatih Altaylı, sekiz yıl sonra bu haberi Journo için değerlendirdi. Altaylı, "Bugün yapar mıydım, bilemiyorum" dedi. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması İçin Uluslararası Mücadele Günü'nde, iletişim fakültelerinde etik derslerine konu olan o manşeti hatırlıyoruz. Prof. Dr. Yasemin İnceoğlu'na göre böyle bir fotoğraf kullanılması maktulü tekrar öldürmek anlamına geliyor. Doç. Dr. Esra Arsan ise bu fotoğrafın farkındalık yaratmak için değil, gazetenin tirajının artırılması için kullanıldığını düşünüyor. Bu manşetin kadına yönelik şiddetle mücadelede olumlu etkisi olduğunu düşünen gazeteciler de var.

MELTEM SUAT

Manisa'da iki çocuk annesi bir kadın 6 Ekim 2011 tarihinde kocası tarafından sırtından bıçaklanmış ve kaldırıldığı hastanede can vermişti. Habertürk ertesi gün haberi ve dehşet verici fotoğrafı buzlamadan sekiz sütuna "Kadına şiddette son nokta" başlığıyla manşet yapmış, "Günün olayı" vinyetini de eklemişti.

Ahmet Ünsal imzalı haberin birinci sayfa spotunda şu ifadeler vardı: "Manisalı 2 çocuk annesi [ismi yazılan kadın] 19 yıllık dayakçı kocayı terk edip sığınma evine yerleşti. İşsiz koca İbrahim Etik dün dil dökerek kadını eve getirdi. Bir saat geçmeden yine şiddete başladı. Kadın elinde mutfak bıçağıyla kendini banyoya attı. Banyoya dalan gözü dönmüş koca, bıçağı kadının sırtına

sapladı. [Kadın] acı içinde kıvrılırken, koca tüpü açıp evi ateşe verdi. Yangına gelen itfaiye, kadını kanlar içinde buldu. Etik 'İhanete uğradım, bıçakladım' dedi. Kadın kurtarılamadı."

'BUGÜN YAZI İŞLERİNDE NASIL BİR HAVA OLUŞTURUR, BİLEMIYORUM'

Günün anlam ve önemi- ne binaen, sekiz yıl sonra bu manşet hakkında ne düşündüğünü dönemin Habertürk genel yayın yönetmeni Fatih Altaylı'ya sorduk. O günlerde yazdığı bir köşe yazısında "Annemin fotoğrafı olsa yine basardım" diyen Altaylı, bugün olsa böyle bir haberi ve fotoğrafı yine bu şekilde yayımlar mıydı? Ünlü gazetecinin Journo'ya verdiği cevap şöyle:

"O gün yazı işlerindeki or-

ta tamlı bugünkü ortam farklı. Ben yaptığım haberin arkasındayım. O zamanlar dönemin başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan bile annesinin cenazesinde yaptığı konuşmada haberimi eleştirmişti. Ben bu haberi kadın cinayetlerine dikkat çekmek için yaptığımı defalarca kez söyledim. Ama bugün aynı haber yazı işlerinde nasıl bir hava oluşturur, bilmiyorum. O yüzden bugün yapar mıydım, bilemiyorum."

PROF. DR. İNCEOĞLU: TOPLUMSAL BİR OLAY DEĞİL, ADLİ BİR VAKAYMIŞ GİBİ HABER YAPILYOR

İletişim akademisyeni Prof. Dr. Yasemin İnceoğlu'na göre böyle bir fotoğrafın kullanılması maktulü tekrar öldürmek anlamına geliyor. İnceoğlu kadın cinayeti

haberlerinin nasıl yapılması gerektiğini şu sözlerle anlattı:

“Erkek şiddeti ile öldürülen bir kadının yarı çıplak halde ve sırtında bıçakla iç organları parçalanmış olarak gösterilmesi yalnız onun kimliğini ifşa etmekle kalmamış, aynı zamanda maktül bir kez daha öldürmüştür. Guy Debord’un ‘Gösteri Toplumu’ kehanetine uygun bir biçimde bu vahşeti okurlara gerçek şiddetin ne olduğunu göstermek için yayımladığı gerekçesiyle sunmak büyük bir talihsizliktir. Ölümüne, ölüme, ölü yakınlarına saygının rafa kaldırıldığı ve adeta ‘kamera hakkı’nın, ‘ölme hakkı’nın önüne geçtiği günümüzde medya tarafından şiddetin röntgenicileri haline getiriliyor. Böylelikle şiddet normalleşiyor, sıradanlaşıyor; kadın cinayetleri toplumsal bir olay değil de adli bir vakaymış gibi haber yapılıyor.”

‘İYİ GAZETECİLİK BU DEĞİL’

“İyi gazetecilik kan ve vahşet görüntüleri altında kadın bedenini vermek değildir. Aksine, kadına yönelik erkek şiddetinin arka planında yatan namus kavramı, erkeğin kadın üstünde kurmak istediği denetim, erkeğin kadın davranışı üzerine kurduğu kontrolü kaybetmesinden kaynaklanan utanç veya bu yöndeki algısı ile bu utanç tetikleyecek, kıskırtacak aile veya mahalle baskısı vs. etmenler üzerinde durulan insan hakları ve özelden de kadın hakları odaklı doğru dürüst habercilik yapmaktır.”

“Maktülün fotoğrafı kullanılmamalı, üstelik buzlanmadan hiç kullanılmamalı; maktülün mahremiyeti, ailesi ve yakın çevresinin hassasiyetleri ihlal edilmemelidir. Tüm uluslararası etik kodlarda ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin ‘Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde kadın cinayeti haberlerinin nasıl yapılacağı yazmaktadır.”

Doç. Dr. Esra Arsan da bu fotoğrafın farkındalık yaratmak için değil, gazetenin tirajının artırılması için kullanıldığını düşünüyor. Arsan bu konuda şunları söyledi:

“Bir gazetenin birinci sayfasında bu tür şiddet içeren görüntülerin kullanılması travma sebebi. Bunları bir intihar ya da savaş haberiyle kıyaslayamazsınız.

Mesela bununla Aylan Kürdi fotoğrafını kıyaslayamazsınız. Çünkü mülteci haberleri özel durumlar. Her gün olmuyor. Ama bu ülkede her gün kadınlar öldürülüyor. Şiddet ve seks en çok satan şeyler. Fatih Altaylı bu haberden sonra kadın cinayetleriyle ilgili bir yazı dizisi ya da kampanya yaptı mı? Yok. Demek ki farkındalık yaratmak için değil, gazetesinin tirajı artsın diye manşet yapmış. Dolayısıyla burada etik bir durum yok.”

İKİ GAZETECİ, İKİ FARKLI GÖRÜŞ

Gazetecilerin birçoğu bu konuda akademisyenlerle aynı görüşte. Örneğin, kadına yönelik şiddetle ilgili haberler de yapan gazeteci Evrim Kepenek, maktülün fotoğrafı kullanılmadan da bu alanda farkındalık yaratmanın mümkün olduğunu vurguluyor. “Doğru bakış açısıyla farkındalık yaratmanın birçok yolu var” diyen Kepenek, üstelik Habertürk’teki

bu fotoğrafın farkındalık da yaratmadığını düşünüyor.

Bununla birlikte Altaylı’ya kısmen katılan ve Habertürk manşetinin olumlu bir etki yarattığını düşünen gazeteciler de var. Örneğin Esra Alus, söz konusu cinayetin haber değeri taşıdığını düşündüğünü belirtiyor, ancak “sansürsüz, şiddeti açıkça gösteren bir fotoğrafın” kullanılmaması gerektiğini vurguluyor.

“Bu fotoğrafı öyle vermek ya da vermemenin dışında biz bu kadın cinayetlerinin siyasi olduğunu, devlet eliyle, töre vb. bahane edilerek ceza indirimleri yapılmamasını istiyorduk. İşte o insan ruhunu sarsan fotoğrafların yayımlanması bu indirimlerin ortadan kaldırılmasına vesile oldu” diyen Alus, cinayetlerin perdelenerek görmezden gelinemeyeceğini belirterek ekliyor: “Mesela biz Emine Bulut’un nasıl öldürüldüğünü görmemiş olsaydık, bu da sıradan bir cinayet gibi algılanacaktı.”

10 maddede röportaj sanatı: İpek Özbey yazdı

Journo, iyi bir röportaj yapmayı 10 maddede anlatmamı istediğinde aklıma ilk gelen Yaşar Kemal oldu. Ustaya göre, en çok dikkat edilmesi gereken konu gerçekliktir; yani yalan söylemeyeceksiniz! Yaşar Kemal, röportajı gazeteciliğin değil, edebiyatın bir dalı olarak görür ki, onu haberden ayıran edebiyatın gücüdür. Röportaj bir yaratmadır. Gerçeğin, yaşamın özüne yaratılmadan varılmaz.

İPEK ÖZBEY

PEKİ HABER GERÇEK DEĞİL MİDİR?

Gerçektir elbet, hatta gerçeğin simgesidir de. Ama... Haberin arkasında neler var, neler dönüyor, ne hayatlar, ne öyküler, dramlar, sevinçler var; haber bunu bize veremez. Usta böyle diyor: Röportaj haberin varamadığı yere varandır. Yaratarak. Gerçeği değiştirerek değil, yaratarak...

Röportaj için birçok tanım yapılır, bana en yakın geleni, 'bir olayı, bir konuyu okuyucuya en anlaşılır şekilde, görüyor, duyuyor ve yaşatıyormuşçasına anlatma sanatı'dır. Üç ana türden söz etmek olası: Portre röportaj, gezi/izlenim röportajı ve yazı konumuz olan haber röportajı...

Gündemin alıcı konusunu masaya koyar, geçmişine bakar, geleceğini öngörürsünüz... Bu, aynı zamanda bilgilendirici bir misyon üstlenmektir.

Peki 10 adımda iyi röportaj nasıl yapılır? Hadi başlayalım...

1. KONUYU BELİRLEYİN

Türkiye'de dakika başına düşen haber sayısını hesaplaya-

bilseydik keşke. Şimdilik "çok" diyelim. Peki bunca konu, bunca tartışma arasından hangi konuyu gündeme getireceğimizi nasıl seçeceğiz?

Önce sakin! Bir gazeteci olarak elbette sabun köpüğü gündemleri ayıklama becerisine sahiptir... Benim tercihim ileride baş ağrıtabilecek ya da memleketin hayrına olacak, başka bir deyişle 'geleceği olan konular'ı seçmek... Tavsiyem; o konuyla ilgili verilmiş tüm demaçleri -ki bunları araştırırken birbirinden epey farklı olduğu görülecektir- okuyun, dinleyin, izleyin.

Konunun tarihsel arka planına bakın. Çelişkilere yoğunlaşın. Mümkünse belge edinin; bu size muhatabınızın karşısında "Ama burada öyle demiyor" deme hakkı verecektir. Röportaj yapacağınız kişiden önce, birçok uzmanla konuşun. Güncel bir örnek: Adalet Bakanı ile röportaj yapacak ve yeni yargı reformunu konuşacaksınız hukuk fakültesi dekanlarıyla, hatta eski adalet bakanlarıyla mutlaka bir telefon konuşması yapın. Ufkunuzun açılacağından emin

olabilirsiniz.

2. KONUŞACAĞINIZ KİŞİYİ BELİRLEYİN

Herkesin hemen her konuda uzman kesildiği ülkemizde "her konuyu bilenler" bir telefon uzağımızdadır. Hatta son yıllarda depremi de, askeri operasyonları da, kadına şiddeti de aynı 'uzman'larla konuşmamız şaka değildir. Röportaj sayfa ları geniştir, genellikle ilansızdır. Dolayısıyla konuştuğunuz çok önemlidir. Kulaktan dolma bilgiler, öğretilmiş, kulağa fısıldanmış, ne diyeceği şart koşularak uzman olmuş kişilerden uzak durunuz.

Her zaman, her koşulda doğruyu söylemiş, konusunun uzmanlarını bulun, çıkarın. Aynı insanları görmek sizin de canınızı sıkıyor mu, unutmayın bu işin bir parçası keşfetmektir. Yeni ve donanımlı profiller keşfedin. Akademik makaleleri okuyun, sosyal medya hesaplarını inceleyin, popüler olmadığı için öne çıkmamış yazıları bulun, yerli/yabancı gazetelerin görüş köşelerine göz atın. Mut-

laka bilgisini paylaşacak hazineler keşfedeceksiniz.

3. TARAFSIZ OLUN

Sizden beklenen her durumda tarafsız tavır takınmanızdır. Kimsenin adamı olmayın, şucu bucu görünmeyin. Gerçeğin peşinde olduğunuzu, kamuoyunu aydınlatma göreviniz olduğunu unutmayın. Teybinizi her kesimin önüne koyun, yargısız infaza neden olmayın. Sorularınız sizin kıymetliniz, yanıtlar kişinin kim olduğunu anlatmaya yetecektir.

4. SELFİE ÇEKTİRMEYİN GEREK YOK!

Son yıllarda çok rastladığım bir durumdan bahsetmek isterim: Bazı röportajcılar konuğuyla selfie çektirmeye başladı. "Buraya bakalım ve gülümseyelim" temalı fotoğraflar o kişiyle aranızdaki mesafeyi ne kadar daraltır, düşünün. Sonuçta yanlış olduğunu göreceksiniz. Bu fotoğraf aynı zamanda haberin önüne geçecektir ki; kıymayın emeğinize derim. Mesafe çok şeydir...

5. HİKAYENİN PEŞİNE DÜŞÜN

Bir röportajcının edebiyata ilgi duyması fevkalade yararlıdır. Aslolan hikâyedir. Röportaj vereceğiniz kişinin mesajları inceliklerde saklıdır; gazeteciliğin dili yetmez, edebiyattan faydalanın. Yanı sıra psikoloji ve sosyolojiyle de ilgileniyorsanız zengin mentülü işlere imza atmanız kaçınılmazdır. Me-

rak edin, ettiğiniz her şeyi sorun, imtina etmeyin...

6. SOHBET EDİN, SORGULAMAYIN!

Örtüyü kaldırmak kolay değildir, soru sormak marifettir. Laf her zaman aslanın ağzında değildir, çekip çıkarmak zor olabilir. Karşınızdakine güven verin. Kendisini açması için belki önden buyurmalısınız. Söylediklerinin manipüle edilmeyeceğini bilen kişi sizce de dertleşmek istemez mi? Önünde ses kayıt cihazı olduğunu unutturun. Sohbet edin, sorguladığını düşünmesin. Güvenilir olun ve unutmayın; konuşa konuşa elde edilemeyecek sonuç var mı?

7. NAZİK OLUN NAZENİN OLUN!

Karşınızdaki, "Bunu geçelim, bunu sormayın, bu soruya cevap vermek istemiyorum" diyebilir. Geçin... Dolanıp yine dönün, başka şekilde yönelin. Yararı olacaktır, göreceksiniz. Her şeyi sorma hakkınız var, ancak karşınızdakinin de yanıtlamama hakkı var. Sinirlendirebilirsiniz, küsebilir, insan olduğunu unutmayın. Tansiyonu düşürün, konuşmanın nabzını siz tutun. İkna edilmeyecek insan yoktur.

8. ÇOK SORU HAZIRLAYIN

Çok soru hazırlayın. Merak ettiğiniz her şeyi sorun, deşin, saçma soru yoktur. Eğer röportajınız bir yazarla kitabı üzerineyse

elbette okuyup gideceksiniz. Pek çok gazetecinin kitapların editörüyle konuşup, soru hazırladığını biliyorum. Yanlış; editörün alacağı lezzet farklı, sizinki farklıdır. Doğrusu ben iktibas etmiş gibi bir duyguya kapılıyorum. Sonra başka gazete manşeti yakalamış olur, üzülürsünüz.

9. LÜTFEN DEĞİŞTİRMEYİN!

Son hâlini görmek isteyenler çıkabilir, mümkünse onlarla röportajdan kaçının. Bir saat sonra fikri değişenin sözü ne kadar kıymetlidir, bilemedim. Ya da şöyle bir yöntem izleyin: "Görebilirsiniz ama lütfen değiştirilmesin!" Sık rastlanan bir durum: Özellikle siyasetçiler sonradan, "genel başkan ne der" kaygısıyla sözünü yumuşatmaya çalışacaktır,

Röportajları yetişkinlerle yaptığımızı varsayıyoruz değil mi? Bu arada mutlaka son hâlinde kısaltma gerekiyorsa siz yapın. Editörler iyidir ama çok işleri olduğunu unutmayın, yardımınızı esirgemeyin...

10. TEPKİLERİ ÖLÇÜN

Röportaj yayımlandı. Okur tepkisini ölçün. Bu sizin nasıl bir iş çıkardığının karnesi olacaktır. "Bunu niye sormadın" diyenleri duyun, tonuna dikkat edin. Slogan atmanızı isteyenler çıkacaktır, yapmayın. Anglosakson tavır en iyisidir, unutmayın. Tepkilere bir de bu gözle bakın, ama bir sonraki röportaj için işinize yarayacakları kayda alın.

GÖRÜŞ

Dış politika gazeteciliğinden bahsederken; gazeteciliğin diğer alanlarında olduğu gibi öncelikle konuşmamız gereken ilke; “objektiflik” ilkesidir. Objektiflik konsepti, çağdaş gazetecilikte profesyonel etiğin en eski ve en meşru anahtarıdır.

İPEK YEZDANI

DIŞ POLİTİKA GAZETECİLİĞİNİN İNCELİKLERİ

İngiliz siyasal iletişim Profesörü Brian McNair, objektifliği, “Söylenen şeyin; verilen bilginin geçerli ve inanılır olduğuna inanamamızı sağlayan bir kalite kontrol mekanizması” olarak tanımlıyor.

Gerçekten de herhangi bir kriz ya da olayla ilgili gerçekler tam olarak bilinmese bile, gazetecilikte objektiflik, güven unsurunun oluşturulması için elzemdir. Günümüzde; Anglosakson gazetecilik anlayışında objektiflik, ya da en azından objektif olma çabası, gazetecilik mesleğinin normal, olmazsa olmazı kabul ediliyor.

OBJEKTİFLİKTE UZAKLAŞINCA OKURUN GÜVENİ SARSILIYOR

Ancak bugün hem Türkiye’de hem de dünyada, dış politika alanında çalışan gazetecilerin özellikle kendi vatandaşları oldukları ülkelerin dahil olduğu uluslararası çatışma ve krizler söz konusu olduğunda objektiflik ilkesinden tamamen uzaklaştığını görüyoruz. Dünyanın her yerinde yükselen milliyetçilik dalgası, gazetecileri de etkisi altına almış görünüyor ve bu durum haberlerde kullanılan dilden gazetecilerin basın toplantılarında sorduğu sorulara kadar yansıyor. Bu da okurun habere ve haberciye olan güvenini

azaltıyor.

Gazeteciliğin temel ilkelerinden olan “Gerçeklerin yorumlardan ayrılması, tartışmanın dengeli bir şekilde verilmesi, elde edilen bilgilerin güvenilir ikinci bir kaynak tarafından doğrulanması, gazetecilerin kendi ideolojik görüşlerini ya da herhangi bir siyasi partinin ya da siyasi grubun ideolojik görüşünü haberlerine yansıtmaktan kaçınması, vs.” tarzı kurallar çoktan unutulmuş ve bir tarafa atılmış görünüyor.

GAZETECİLER DEVLET MEMURU DEĞİLDİR

Dış politika üzerine çalışan gazetecilerin ve diplomasi muhabirlerinin işlerini yaparken şunu unutmaması gerekiyor: Gazeteciler hükümet çalışanı değildir. Gazeteciler devlet memuru da değildir. Yurtsever, vatansever, hatta milliyetçi bir karaktere sahip olabilirsiniz; ancak işinizi yaparken bunu geri planda bırakmanız ve sadece işine odaklanmanız gerekir. Çünkü gazetecinin işi, sadece gerçekleri yansıtmaktır. Sadece “ne oldu” sorusunun yanıtını aramak değildir, “nasıl oldu” sorusunun yanıtına dair de okurun ve izleyicinin kafasındaki soru işaretleri gidermeye çalışmak, kamuoyunu en sağlıklı şekilde bilgilendirmektir.

SON DÖNEMDEKİ TUTUM KAYGI VERİCİ

Yıllardır dış politika gazeteciliği ve diplomasi muhabirliği yaptığımdan dolayı bugüne kadar sayısız uluslararası zirve izledim ve sayısız yerli ve yabancı lider ve devlet adamının düzenledikleri basın toplantısına katıldım. Şunu söylemek zorundayım: Bu basın toplantılarında maalesef özellikle İran, Ermenistan, Azerbaycan gibi uzun yıllar dünyaya kapalı kalmış ülkelerden gelen gazetecilerin kendi devlet politikalarının bir savunucusu gibi, adeta hükümet çalışanı gibi sorular sorduklarına tanık oldum. Türk gazetecilerin sorularının ise nispeten daha objektif ve daha çok bilgi edinmeye yönelik olduğunu söyleyebilirim.

Ancak geldiğimiz nokta itibarıyla maalesef bu durumun da gitgide değişmekte olduğunu, artık Türk gazetecilerin de uluslararası toplantılarda adeta “hükümet çalışanıymış gibi” soru sorduklarını görüyoruz. Bu durum hem gazeteciliğin geldiği nokta, hem objektiflik ilkesinin temelden çiğnenmesi hem de Türkiye’nin yurtdışındaki itibarı açısından oldukça kaygı verici. Deneyimli gazetecilerin birçoğunun işten atıldığı, sektör dışı kaldığı bir dönemden geçerken, maalesef artık sadece gazeteciler değil, Türkiye toplumu ve gazetecilik mesleği de kan kaybediyor.

Sendikalı olmak için

5 neden

ÜCRET

Sendikalı çalışanlar daha yüksek maaş alır. İzin ve ikramiyeler de cabası.

HAYSİYET

Sendikalı işyerinde insanca çalışma düzeni vardır. Patron ya da yönetici çalışanı ezemez.

DESTEK

Sendika hakkını korur. Hukuki destek sağlar. Her yıl yüzlerce gazeteci TGS'den hukuki danışmanlık almaktadır.

EĞİTİM

TGS üyesi aldığı eğitimler sayesinde hep sektörün gözdesi kalır.

ÖZGÜRLÜK

Sendika kalemin üzerindeki patron ve hükümet baskılarına karşı mücadele eder.

BURCU KARAKAŞ / journo.com.tr

TÜRKİYE GAZETECİLER SENDİKASI
www.tgs.org.tr

tgs.org.tr/sendikalı-ol

SÖYLEŞİ

Gazetecilerin Çorlu tren faciasından çıkartabileceği dersler

Haberin hızla tüketildiği dijital çağda, gerçeği öğrenmek için sabırla araştırılması gereken konulara gazeteciler nasıl yaklaşmalı? Aylarca manşetlerden inmemesi gereken bir haber Türkiye’de birkaç günde unutulabilirken, muhabirler fikri takibi nasıl yapmalı? Gazetecilik açısından sansür mü daha ağır bir suç, yoksa otosansür mü? Journo’ya konuşan gazeteci Mustafa Hoş’a göre “haber fışkıran” Çorlu tren faciasından tüm bu konularda dersler çıkarılabilir.

SEDA KARATABANOĞLU

Gazeteci Mustafa Hoş’un “Ölüm Treni: Çorlu Tren Faciasının Gizlenen Gerçekleri” adlı yeni kitabı raflardaki yerini aldı. Geçen temmuzda yaşanan kazadan itibaren süreci titizlikle takip eden Hoş ile haber kaynaklarıyla kurduğu ilişkiyi, toplumu sarsan olaylarda çalışma motivasyonunu, araştırmacı gazetecilikte fikri takibin ve objektifliğin önemini konuştuk.

Çorlu tren kazasında hayatını kaybedenlerin aileleriyle iletişim içindeyiz. Kitapta ailelerin yaşadığı acıları aktarıyorsunuz. Büyük acıya karşı soğukkanlılığınızı nasıl koruyorsunuz?

Temas ve mesafe gazetecilikte en temel ilkelerden birisidir. Olayın içerisine girdiğinizde etkilenmemek mümkün değil. Her aşamada acı yaşıyorsunuz ve bu acıya yabancılaşmamak gerek. İhmaller ve o insanlara yaşatılanlar bilgi ve belgelerle aktarılmalı. Bunların hepsini bir araya getirmek zor ancak gerçekler böyle açığa çıkabilir. Cinayet olduğu açıkça ortada olan bir olaya karşı üstünün örtülmek istenmesi tabii ki etkiledi. Yaşananları gördükçe, dinledikçe pek çok gece uyuyamadım.

Çorlu tren kazasının ihmaller zinciri olduğunu

söylüyorsunuz. Bu ihmalleri araştırırken karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Türkiye Cumhuriyet Devlet Demiryolları (TCDD) Çorlu tren faciasından sonra her soruya muhatap olmak, her soruyu yanıtlamak zorunda. Oysaki tamamen kapalı kutu, ulaşıp soru bile soramıyorsunuz. Kendini öyle bir kapatıyor ki bir fire verirlerse her şey dökülecek gibi. Suç zincirine dönüştürülmüş durumda. Her bir ihmal cinayetinde zincirin halkalarını korumak için daha fazla çaba gösteriliyor. Olayın ortaya çıkması, var olan aksaklıkların giderilmesi için bir çaba yok. Olay

suç ve suçluyu koruma çabasına dönüşüyor. Böyle olunca da bilgiye ulaşmakta zorluk çekiyorsunuz. Her attığım adımı siyasete boğup bir saldırıymış gibi göstermeye çalışıyorlar. Oysa ki bunun siyasi bir tarafı yok, prosedürlere uyulsaydı o insanlar yaşıyor olacaktı.

Çorlu tren kazası hak arama mücadelesine dönüştü. Gazetecilere hak arama mücadelesinde düşen görevler nelerdir?

Öncelikle kopyala yapıştır anlayışında kurtulmak lazım. Araştırmak ve işin gerçeğini öğrenmek için kimsenin vakti yok. İnternet ile birlikte haber hızlıca tüketiliyor. Bu hızlı tüketim içinde haber ciddi anlamda zedeleniyor. Çorlu tren faciasını basit cümlelerle anlatmak mümkün değil. Gazetecinin her aşamayı takip edip yeni gelişmeleri haber yapması gerekiyor. Çorlu tren faciasının aylarca manşetlerden inmesi gerekirdi. Hiçbir şekilde yargılanmayacağına inanan ve yapılan her şeyi kişisel olarak algılayan anlayış yüzünden Türkiye, ihmal cinayeti sahasına döndü. İnsanların bu kadar kolay öldüğü yerde ölümü de durduramazsınız. Bu sadece ihmal cinayetini takip etmek değil ölümü kanıksamaya da karşı çıkmaktır.

Kitabı hazırlarken aileler, avukatlar ve meslek odalarının yanı sıra dosyanın bilirkişisiyle de görüşüyorsunuz. Haberde tüm görüşlere yer vermenin önemini objektiflik açısından değerlendirebilir misiniz?

Karşı görüş haberi zedeleyen bir unsur gibi düşünülüyor. Oysa karşı görüş haberin namusudur. Medyadaki cepheleşmeyle birlikte haber deforme oldu. Karşı tarafta kim varsa ona sert sözler söylemek ve hakaret etmek gazetecilik değildir. Genç kuşak takiler böyle yetişiyor, üzülen söyleyeyim, hiçbir gazeteci değil. Popülerliğin şehvetine kapılan kişi gazeteci olamaz.

'KARŞI GÖRÜŞ HABERDE ZORUNLULUKTUR'

Gazetecilik adrenalini

yüksek, özel bir meslektir. Gazeteciliği başka şeylerle tamamlamaya kalkıştığımızda aslında tamamlamıyor, eksik bırakıyorsunuz. O yüzden karşı görüş haberin tamamlayıcı unsurudur, bir zorunluluk ve sorumluluktur. Ben TCDD genel müdürüyle de görüşmek isterdim ama konuşmuyorlar. Üç bilirkişisiyle de konuşmak istedim biri kabul etti ve çok önemli şeyler söyledi. Bilirkişiler bu davanın kilit insanları, söylediklerinin dava süreci açısından önemli olacağını düşünüyorum.

Gazetecilikte söz ettiğiniz cepheleşme ne zaman başladı?

Dönüşüm birbirini tetikliyor. Biri bataklığa giderken diğerini yanına çekiyor. Kimse durun, ne oluyor diye sormuyor. Çünkü cepheleşmek çok kolay. Delil, bilgi ve belge peşine düşmek zordur. Bu zorlukta, en kolayı tercih ediliyor. Bunu maddi tarafı da var tabii. Kendini bağımsız, özgür ya da muhalif olarak konumlandıran herkesin çok ciddi maddi sıkıntıları var. Çalışan sayısı az, ücretler düşük. Böyle olunca deneyimli

ve yetenekli insanlarla birlikte iş yapılamıyor. Sonuç olarak ortaya iyi gazetecilik çıkmıyor.

Çorlu tren kazasının üstünün örtüleceği düşüncesiyle çevrenizdekiler size "Boşuna yazıyorsun" diyor. Bunu siyasal iklimin oluşturduğunu bir karamsarlık olarak değerlendiriyorsunuz. Bu karamsarlıkta gazetecilere düşen görevler nedir?

Gazetecinin bir olay için "bir şey çıkmaz" demeye hakkı yoktur. Gazetecinin işi ne olacağını hesap etmek değil, gerçekleri belgelerıyla ortaya koymaktır. Son zamanlarda gazetecilerin otosansür yaptığını duyuyorum. Otosansür, sansürden çok daha ağır bir suçtur. Gazetecinin otosansür yapmak zorunda kaldığı her şey mesleğe ihanettir. Temel sorun sansürden öte otosansürün yerleşmiş olması. Televizyon kanallarında yöneticilik yaptığım yıllarda yayına müdahale için bir sürü telefon geliyordu. Uygularsın, uygulamazsın ayrı bir konu. Artık kurumlara böyle telefonlar gelmiyor çünkü buradaki insanlar terbiyelendi. Orada artık Pavlov'un köpekleri gibi insanlar var. Korkunç bir durum yaşanıyor.

GAZETECİLİĞİN EN UZUN GÜNÜ: 17 AĞUSTOS DEPREMİNİN 20. YIL DÖNÜMÜ

Konumuz yalnızca yirmi yıl önceye ait değil, tarihî bir medya anlatısı. Siyasi manzarayla başlayacağız, giderek olaylar çığrından çıkacak, olağandışı parçalar birleşe birleşe bir dönemin büyük resmi ve mesleğine tutkun gazetecilerin refleksleri zuhur edecek. Kritik kararlar, kritik anlar, tarihî hamleler... Artık olmayan yahut yıllar içinde değişip başkalaşan kimi televizyon kanalları ve gazeteler de haberimizde can bulacak. Her bir medya aktörünün gerçek hikâyesi sizlere yirmi yıl önceki emsalsiz deneyimleri yaşatacak. Hazırsanız başladık.

SEVİM GÖZAY

1999 yılında medya gibi siyaset de hareketli günler içindeydi. Devletin başında 9. Cumhurbaşkanı sıfatıyla Süleyman Demirel, başbakan mevkiinde aynı yılın 16 Şubat'ında Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanıp ülkeye getirilişi ile yerini perçinleyen bir önceki dönemin azınlık hükümeti lideri, dönemin ise koalisyon lideri olan Demokratik Sol Parti (DSP) Genel Başkanı Bülent Ecevit vardı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin halihazırdaki son koalisyon dönemi olan 57. hükümette Ecevit'in ortakları; Alparslan Türkeş'in 1997'deki vefatı sonrası kavgalı kongreler neticesinde Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) genel başkanlığına seçilen Devlet Bahçeli, yanı sıra

Anavatan Partisi (ANAP) lideri Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı koltuğuna geçerken boşalttığı genel başkan pozisyonunu Yıldırım Akbulut'tan devralan Mesut Yılmaz'dı. Ülke anayasa kitapçığı fırlatma, büyük bir ekonomik kriz, yazar kasalı protesto gibi çalkantılara gebeydi.

57. hükümetin yönetmek zorunda kaldığı en büyük kriz ise kuşkusuz Marmara depremi oldu. 17 Ağustos 1999'un ilk saatlerinde Türkiye, hiçbir hazırlığının olmadığı bir deprem felâketiyle sarsıldı...

Peki; medya bu hayâtî sınavı nasıl vermişti? Dosyamızın meselesi bu.

Son kısımında ise güncel endişelere odaklanacağız: Bugün olsa ne olur?

Hiçbir zaman yeniden sı-

nanmamayı dileyerek... İşte yirmi yıl önce yaşanan büyük şok ve habere ulaşma, haberi verme mücadelesi... Muhabirler, editörler, haber müdürleri, koordinatörleri, yayın yönetmenleri, ekran yüzleri... Toplantılar, haber merkezleri, yazı işleri, helikopterler, fotoğraf makinesini kapıp uçağa atlayanlar, yetkisi olmadığı halde baskı durduranlar, Başbakan'a haber atlananlar, "Madem yayında değiliz, can kurtaralım" deyip arama-kurtarmaya omuz verenler... Dinmeyen bir telâş ve haber savaşı... Yer yer habercilerin de habere dönüştüğü dramatik bir kaos...

Katılımcılar; Murat Yetkin, Teoman Erol, Arif Dizdaroğlu, Ardan Zentürk, Ayşenur Arslan, Oğuzhan Beyaz, Semra Kardeşoğlu ve Tamer Durak.

17 AĞUSTOS 1999, SALI. SAAT 03:02

Ne Twitter ne Facebook, henüz hiçbir sosyal medya aracı olmadığı gibi, cep telefonları da akılsızdı. Zaten dakikalar içinde şebekeler kilitlenecek, kimse kimseyi arayıp soramaz hale gelecekti. Kendini sokağa atan insanlarla dolup mahşerî kalabalığa erişen mahalle meydanlarına park etmiş bulunan otomobillerin radyolarından ilk sesler duyulmaya başladığında yayılan haberler korkunçtu...

O an bilinmiyor olsa da, Marmara bölgesinde onbinlerce konut yerle bir olmuş, yangınlar çıkmış, elektrik ve telefonlar kesilmiş, iletişim kopmuştu. Haberleşmenin olmadığı ortaya çıkınca ana arterler, E-5, TEM, dolayısıyla şehirler arası ulaşım da kilitlenecekti. Sistem bütün boyutlarıyla iflas etmişti.

Olaydan tam yirmi yıl sonra bu dosyayı hazırladığım sırada, bu büyük faciannın neresinden tutup nasıl toparlayacağımı düşünürken, takip ettiğim yayınlardan ikisinde depremin ilk haberlerine ilişkin bilgilere rastladım. Devamında rotamı hızla çizip yola koyuldum. İşte birinci bilgi...

Murat Yetkin: “Depremden yaklaşık 25 dakika sonra ilk haberlerle yayındaydık, acı haberin ayrıntılarını maalesef ilk benden duyduunuz. Beni anons eden spiker arkadaşım Faik Uyanık, henüz ailesini depremde kaybettiğini bilmiyordu; şimdi Birleşmiş Milletlerde çalışıyor. Başbakan Bülent Ecevit, devlet iletişim ağının yetişemediği yerlere bizim canlı yayın araçlarımızın daha önce ulaştığını görünce duyuru-yu NTV canlı yayınından yaptı ve bize teşekkür etti.”

Peki ama Yetkin, tüm ülkenin merak ettiği o tarihî habere TRT’den ve herkesten önce nasıl ulaştı? Haberinin kaynağı kim(ler)di? Böylesine şoke edici bir konuda nasıl bu kadar erken davranabildi? Bu ayrıntıları mutlaka Yetkin’e sormalıydım. Şimdi, ikinci bilgi...

‘ÇOK BÜYÜK ACIYDI’

Ruşen Çakır: “Henüz faaliyete geçmemişti CNN Türk. Ama işe gidip geliyorduk. Deprem günü zar zor da olsa bir şekilde ulaştığımız CNN’e. Çok doğru dürüst bilgi akışı yoktu. Kafeterya gibi bir yerde oturduğumuzu hatırlıyorum. İşte Sakarya’da deprem olmuş, Gölcük’te olmuş derken, ben de gayriihtiyari ‘Galiba Yalova’da da olmuş’ diye söyledim bir radyoda. Bunun üzerine Cüneyt’in (Cebenoyan) birden nevri attı. Çünkü bilmiyordum; oğlu Yalova’da anne babasının yanında yazlıktaymış. Cüneyt ile sonra Levent Camii’nde, anne babası

ve oğlunun cenaze töreninde karşılaştık. Çok büyük acıydı.”

Çakır’a o gün yaşananların ayrıntılarını sorduğumda, “Asıl Tamer’le konuş, muhakkak” dedi. Tamer Durak’ın, meslektaşımız Cüneyt Cebenoyan’ın geçtiğimiz günlerdeki talihsiz ölümü üzerine attığı bir tweet içimi kemirmişti zaten: “Acını hatırlatırım diye görüşmeye kıyamadığım arkadaşım...”

Hemen aradım Durak’ı, o gün depremde yaşadıklarını bunca yıl hiç dillendirmediğini, ilk kez anlatabileceğini söyledi. Fakat elinde yetiştirmesi gereken haberler vardı, “Tamam” dedim, “beklerim...”

GAZETECİLİĞİN BÜYÜK SINAVI

Böylece dosyamızın büyük haber mücadelesi turu başladı. Şimdi adım adım dönemin ana akım medyasında yer alan pek çok gazete ve televizyon kanalını ziyaret edeceğiz, faciannın şokundan sıyrılan habercilerin, tamamı yaşanmış gerçek hikâyelerini takip ederek turumuzu tamamlayacağız.

İlk durağımız, 1996 sonbaharında Nuri Çolakoğlu’nun yayın yönetmenliğinde yola çıkan Türkiye’nin ilk haber kanalı NTV. Yukarıda yer aldığı gibi, depremden sadece 25 dakika sonra ilk televizyon haberini TRT’den ve herkesten önce NTV ekranından veren Murat Yetkin ile o ilk haberin perde arkasına gidiyoruz. Yetkin, kanalın Ankara temsilcisi o dönem...

“Deprem olmuştu ama nerede, nasıl olmuştu? Ölüm var mıydı? Bir yandan aile efradı arayıp herkesin sağ ve salim olduğu öğrenilirken, bizim haber telaşımız başladı. Cem Aydın ile irtibat kurduk, İstanbul’u daha kötü vurmuştu deprem, merkez üssü oralarda olmalıydı. NTV İstanbul haber merkezinin toparlanması daha güç olacaktı; ilk müdahaleyi Ankara’dan yapacaktık. Yurt Haberler Müdürü Vedat Yazıcıoğlu’nun evi Atatürk Bulvarı’ndaki büromuza daha yakındı, teknik ekipleri seferber etmeyi, muhabirleri göreve çağırma-yı üstlendi.”

Yetkin, eşi ve o tarihte altı

yaşında olan kızıyla beraber – her ihtimale karşı bisküvi, su, meyve, battaniye, el feneri vb alarak– arabaya atlayıp son sürat yola çıkıyor. Yine her ihtimale karşı aracı bulvar üzerinde, yeni bir deprem olursa üzerine bina devrilmeyecek konumda park ediyor. Kendisi işe koşarken ailesi araçta kalıyor...

TARİHİ HABERE ULAŞMA ANI

“Büroda bir yandan stüdyo hazırlanırken diğer yandan Başbakan Bülent Ecevit’in Özel Kalem Müdürü Zeynel Yeşilay’ı arayıp bilgi almaya çalıştım; İstanbul’da bilgi yoktu, bense mutlaka başbakana bilgi verilecektir tahminindeydim. Yeşilay ilk denememde açtı hattı. Daha ben ‘Deprem nerede, kaç şiddetinde?’ gibi sorularımı tamamlamadan ‘Hatta kalın’ dedi. Ben sabırsızlıkla beklerken o diğer telefonda, Ecevit’e ilk raporu vermek üzere Kandilli Rasathanesi Müdürü Ahmet Mete Işıkkara ile konuşuyor, doğru not almak için de her söylediğini tekrar ediyordu. ‘Gölcük mü? Evet. Kaç? 7 nokta 4, öyle mi? Başka? Yalova. İzmit. İstanbul. Adapazarı. Düzce. Hasar ağır olabilir, evet.’ Konuşma bitti. Yeşilay bana ‘Duyduunuz mu?’ diye sordu. ‘Maalesef’ dedim.”

Hemen İstanbul’la temas kurup stüdyoya giren Murat Yetkin, depremin üzerinden yarım saat geçmeden, henüz hiç bir resmî açıklama yapılmamışken ileride 17 bin 400 kişinin canını aldığı kaydedilecek depremin tam olarak nerede, kaç şiddetinde olduğunu, nereleri en çok etkilediğini Türkiye’ye canlı yayında duyuruyor...

CANLI YAYIN ARAÇLARI BÖLGELERE HAREKET EDİYOR

“Ardından ilk hazırlanan canlı yayın aracıyla, Murat Akgün yola çıktı. Planımız, Murat’ın ekibiyle gidebildiği en uç noktaya kadar gitmesi, yolda gördüklerini de bize bildirmesiydi; böylece o noktalara da hazır oldukça yeni ekipleri çıkarabilecektik. Murat yoldan bize ‘Bolu Devlet Hastanesi bahçesi cansız bedenlerle dolu’ gibi, ‘Düzce yerle bir olmuş’

gibi felaket haberleri verdikçe biz 'Kısaca bağlan, ilerle' diyorduk. Nihayet İzmit'te, daha fazla ilerlenemeyecek noktaya gelince kalıcı yayına başladı. Bu arada Uğur Şevkat liderliğindeki ikinci canlı yayım aracını yola çıkarmıştık; onun hedefi belliydi Bolu-Düzce. O arada İstanbul haber merkezi Avcılar'dan ilk yayına geçmişti."

O arada Nuri Çolakoğlu operasyonun başına geçiyor, ilk andaki habercilik refleksleri planlı ve örgütlü bir zemine o-turmaya başlıyor. Saat 9 olduğunda, NTV ekipleri Gölçük ve Yalova dâhil 6 noktadan canlı yayında...

ULAŞIMIN ANA DAMARI E-5 (EUROPE 5) KİLİT

"Bunu yapabilen kimse yoktu. Hatta devlet aygıtı dahi her yere ulaşmakta zorluk çekiyordu. Çünkü NATO çerçevesindeki askeri strateji planlamasının bir parçası olarak Avrupa ile Orta Doğu arasında ana kara yolu olarak planlanan E-5 (Europe 5) kara yolu vatandaşlar tarafından can havliyle tamamen kapatılmıştı, hareket etmenin imkânı yoktu; biz erken davranıp yollar kapanmadan önce menzillerimize ulaşmıştık."

BAŞBAKAN, YETKİLİLERE TV'DEN TÂLİMAT VERİYOR

"Deprem çoğu yerde devletin telsiz haberleşmesini ve TRT'nin anten konumlarını bozduğu için talimatlar dahi sağlıklı ulaştırılamıyordu. Bir noktada Ecevit, Başbakanlığın önüne çıkarak devletin iletişim hatlarının hasar gördüğünü söyleyerek, bizim canlı yayınımla izlenen sözlerinin devlet yetkililerinde talimat olarak kabul edilmesini söyleyecekti."

Dönemin genç gazetesi Star'ın haber merkezine gidiyoruz şimdi. Yeni kurulmuş olan Star gazetesi haberleri biraz farklı veriyor; büyük fotoğraflar ve ince haber ayrıntıları... Nitekim deprem haberlerinde de fotoğraf farkıyla

öne çıkacak olan gazetenin haber müdürü, aynı zamanda AKUT gönüllüsü Teoman Erol anlatıyor 17 Ağustos'ta yaşananları...

FACİANIN HAVADAN İLK FOTOĞRAFLARI

"Depreme evde yakalandım. Önce yakın akrabalara ulaşmaya çalıştım (Arama-kurtarma elemanı da olsanız yapmanız gereken bu...), ardından İkitelli'de bulunan gazete binasına gittim. Gelebilenler gelmişti. Önce işin vahametini anlamadık, çünkü bugünkü gibi haberleşme yoktu. Sabah yalnız Avcılar'da binaların yıkılmış olduğunu sandık (boynu kıvrılmış enkazdaki kızın fotoğrafını anımsarsınız, bizim muhabirlerden biri çekmişti)... Ama öğleye doğru olayın korkunçluğu ortaya çıkmaya başlamıştı."

"O tarihlerde pilot bir arkadaşım vardı; Murat Öztürk (birkaç yıl önce bir uçak kazasında hayatını kaybetti). Cesna tipi küçük uçayla (Türk basın tarihine 'Gökyüzü Muhabiri' olarak geçmiştir) havalandı. Tüm Marmara bölgesini havadan tarıyor, inanılmaz fotoğraflar çekiyordu. Korkunçtu... Genel yayım müdürü Fatih Çekirge, yazı işleri müdürleri Yılmaz Özdil ve İskender Baydar, yurt haberleri müdürü Ali Bireldinç ile toplantı üzerine toplantı yapıyor, her yere ekip çıkarıyordu. Birbirinden çarpıcı, korkunç fotoğraf ve haberler geliyordu. Üç gün hiç eve gitmedim (zaten bir hafta aracımın içinde konakladık eşim ve kızım)."

Teoman Erol'un "kişisel" diyerek giriş kısmında kısaca bahsettiği noktaya da bir parantez açmalıyız bu arada: Deprem anında Erol'un anne babası ve yeğeni Yalova'da yerle bir olan Sema Sitesi'nde kalıyor ve denize sıfır konumdaki dört bloklu eski sitenin yarısı yıkılmış durumda... Ne şans ki Teoman Bey'in ailesi yıkılmayan tarafta... Nitekim telefonlar kesilmeden önce babasına ulaşım sağlık haberlerini aldıktan hemen sonra işe koşmuş. Sonra o yarısı yıkık

Sema Sitesi'nin fotoğraflarını yine "Gökyüzü Muhabiri" arkadaşısı Murat Öztürk o sabah havalandığı küçük uçaktan çekmiş.

UZMANLAR FAY HATTINI FOTOĞRAFLARDAN İNCELİYOR

"Gazetede yayınlanan ve çoğunu Murat'ın çektiği fotoğrafları gören o dönemin ünlü deprem uzmanları Prof. Aykut Barka ve 'Deprem Dede' Prof. Ahmet Mete Işıkkara gazeteye gelip, diğer fotoğrafları da inceliyor, inanılmaz bilgiler veriyorlardı (ikisi de yok, rahmetli oldu). Murat yukarıdan öyle bir fay kırığı fotoğrafı çekmişti ki, hocalar gözlerine inanamadı. Kilometrelerce uzanan yol şeklinde kırık..."

Bu arada Erol ve diğer müdürler toplantılarda sürekli "Başka ne yapabiliriz?" diye tartışıyorlar. Yazar Mustafa Mutlu "Depremzedelerin neler yaşadığını görmek için çadırda yaşamak istiyorum" diyor ve gerçekten de yapıyor. Düzce'de bir ay çadırda kalıyor ve yaşadıklarını, yaşananları gün gün köşesine taşıyor...

"O zamanlar ne haber sağı vardı, ne de engelleme. AFAD da yoktu o tarihte. Sivil savunma ekipleri vardı, ama arama-kurtarmayı pek bilmiyorlardı. AKUT ise dağ arama kurtarma için kurulmuştu

ve depremde büyük işler yaptı AKUT.”

Vatandaş gerçekten gazete alıp okuyordu. Çünkü her gazete farklı kesime hitap ediyor, şimdiki gibi 'tek elden' hazırlanmıyordu” diyen Erol, bu noktada birkaç gazeteyi tenzih ettiğini de vurguluyor.

MAKİNELERİ DURDURUN!

Hürriyet gazetesinin yazı işlerine geçiyoruz... Şimdinin Yazı İşleri Müdürü Arif Dizdaroğlu o dönem aynı serviste editör. 16 Ağustos sıcağında mesai bitimi arkadaşlarıyla Yeniköy'de bir balıkçıda buluşan Dizdaroğlu, eğlenceli gecenin sonunda eve saat 02:00 civarı dönüyor.

Dizdaroğlu yatağa girdikten kısa süre sonra kırılan cam sesleriyle uyanıyor. Bakıyor ki ev sallanıyor, duvarlardan tuhaf sesler geliyor... Sarsıntılar kesilince giyinip cam kırıkları arasından yürüyerek cüzdan-anahtar toparlayıp kendini dışarı atıyor. Çığlık ve ağlama sesleriyle dolu karanlık merdivenleri inerken çakmak aydınlığı yardımıyla komşu çocuklarından birisini kucaklayıp sokağa fırlıyor. Pijamalı, atletli insanlar apartmanın önünde endişe ve panik içinde birbirlerine yaşadıklarını anlatırlarken, Dizdaroğlu bir an önce gazeteye ulaşmak için otomobile atlıyor...

“Mahmutbey'deki binaya yaklaşırken benzinciye uğrayıp depoyu doldurttum, su ve

bisküvi aldım. Yolda radyoları tarayıp yaşananları anlamaya çalıştım. Olay çok yeni, anlatılanlar çelişkiliydi. Yazı işlerine girdim. Haber merkezinde görev yapan Levent Korkut'tan başka kimse yoktu. Gece ekibi görevini tamamladığı için gazeteden ayrılmıştı. Televizyonları izledikçe gözleri dolan Levent'e, “Ajansları tarayıp, bir haber toparlayalım” dedim. İşe koyulduk. Yabancı ajanslarda depremin merkez üssünün İstanbul'un 170 kilometre doğusu, şiddetinin de 7.6 olduğu söyleniyordu.”

O dönemde henüz bir editör olarak tek başına baskıyı durduracak yetkisinin bulunmadığını belirten Dizdaroğlu, buna karşın matbaaya “Size yeni sayfa göndereceğim” demesinin etkili olduğunu ve baskının durdurulduğunu belirtiyor.

YILDIRIM BASKI İLE SİLBAŞTAN 1. SAYFA

“Ulaştırma servisi, en yakın bölgede oturan sayfa sekreteri arkadaşlardan birisini hızla gazeteye getirmeyi başardı. Ardından gece sorumlusu Nurettin Oktay da devreye girdi. Yaklaşık 200 punto büyüklüğünde 'DEPREM' başlığıyla yeni bir 1. sayfa yaptık. Son 137.000 baskıya deprem haberini yetiştirdik. Türkiye'nin kalbi vurulmuştu. Artık tüm yazı işleri görev başındaydı. Kısa sürede hazırladığımız 'yıldırım baskı'yla farklı öykü ve fotoğrafları okurlara ulaştırmaya çalıştık.”

Depremin boyutlarını asıl sabah gün ağardıktan sonra öğrenebilen Hürriyet ekibi ne olursa olsun haberi bir ölçüde girebilmişti ve bunu, yetkisi olmadığı halde kriz anında inisiyatif olarak baskıyı durduran ve birinci sayfayı silbaştan yapan bir editörüne borçluymuştu.

YAYIN YÖNETMENİNİN TEŞEKKÜRÜ

“Ertesi gün Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök masama gelip elini omzuma koydu ve “Baskıyı durdurup, son 137 bine depremi yetiştirmişsin” diye teşekkür etti.”

Şimdi, dönemin TV kanalları arasında iddialı logolardan biri

olan Kanal 6'ya gidiyoruz. 1992 sonbaharında Ahmet Özal tarafından kurulan kanal, 2008 baharına kadar yayında kaldı. 17 Ağustos 1999'da ise Aydın Özdalga'nın haberden sorumluluğu genel yayın yönetmeni olduğu kanalın genel koordinatörü Ardan Zentürk'tü...

O gece yemekli bir davetten gelip geç uyuyan Zentürk, çok geçmeden sarsıntıyla uyanıyor. Eşiyle birlikte ailenin can güvenliği önlemlerini kısa sürede alarak depremin ana dalgasından yaklaşık 15 dakika sonra, giyinmiş, evdeki nakit parayı almış, o sırada yedi yaşında olan oğulları için küçük bir yastıkla pikeyi bile tedârik etmiş bir şekilde, Ziverbey'deki çay bahçeli arazide yerlerini alıyorlar...

HELİKOPTERDEN ÇEKİLEN İLK YIKIM GÖRÜNTÜLERİ

“4. Levent'e yakın sanayi sitesinin içindeki kanala ulaştığımda saatler, 05.00'i gösteriyordu. TV yayıncılığı açısından çok zor bir durumdaydık. Haber ajansları görüntü ve haber geçemiyordu. Devletin resmi ağızları susmuştu. Kızılay başta kimseden bir bilgi alma şansı yoktu. Bölgedeki yerel muhabirlerin telefonları susmuştu. Kelimenin tam anlamıyla karanlık bir gece yaşıyorduk. Aydın Özdalga ile buluştuk, çok üzgündü çünkü, annesi Gölcük'te yaşıyordu ve aldığı ilk bilgiler yaşadığı evin yıkıldığını yönündeydi. Çok hızlı bir şekilde karar verdik ve Özdalga birkaç dakika içinde kendisini uygun bir yerden alacak helikoptere, kameraman arkadaşımızla birlikte hareket etti. Hem görevini yapacak hem de eğer sağ ise annesini getirecekti, sağdı, getirdi zaten.”

Aydın Özdalga İstanbul'a yalnızca sağ kavuştuğu annesi ile değil, facianın helikopterden TV standardında çekilmiş ilk video görüntüleriyle birlikte dönüyor...

Henüz hikâyenin ancak yarısını anlatabildik. Devamını <https://journo.com.tr/17-agustos-gazetecilik-medya-adresinde-okuyabilirsiniz>

Murat Yetkin: Ya bir yol bulacağız, ya bir yol açacağız

Ana akım medyadan ayrılıp dijitalde kendisine yeni bir yol çizen isimlerden olan deneyimli gazeteci Murat Yetkin, Türkiye’de mesleğin bir “geçiş döneminde” olduğunu söylüyor. Journo’ya konuşan Yetkin şöyle diyor: “Nereye doğru evrileceği henüz kestirilemeyen bu geçiş dönemi, yeni engeller olduğu kadar yeni imkânlar da getiriyor. Mesele enseyi karartmadan o yeni imkânları bulup çıkarmak, yeni yollar açmak. Kartacalı Hannibal’ın Roma yolunda generallerine dediği gibi, ‘Ya bir yol bulacağız, ya bir yol açacağız.’”

SEBLA KOÇAN

Günümüzde gazetecilik mesleğini sürdürmeye çalışmak büyük bir çaba ve özveri gerektiriyor. Gazetecilerin yıllarca emek verdikleri kurumlar zaman içinde onlara kapı duvar oluyor, işsiz kalanların sayısı her geçen gün artıyor. Pek çok değerli kalem ya mesleğe küsüyor ya da kendine başka bir yol haritası çizerek kendi medyasını kendi oluşturuyor. Bazen dev bir umutsuzluk ruhumuzun en karanlık köşelerine nakış gibi işlerken, bazen de gönlümüzde yatan aslan inatçı çıkıyor ve bizi zorlu ama aydınlık bir yola çağırıyor.

Gazeteci-yazar Murat Yetkin, Hürriyet’le yollarını ayırdıktan sonra başka bir kuruma geçmek yerine kendi blogu YetkinReport’la mesleğini sürdüren

isimlerden biri. Ana akım medyada son olarak Hürriyet Daily News Genel Yayın Yönetmeni unvanıyla görev yapan Yetkin ile Türkiye’de değişen gazetecilik dinamiklerini konuştuk.

Ana akımdan ayrıldıktan sonra neden bağımsız olarak gazetecilik yapma kararı aldınız?

Öncelikle “ana akım” diyebileceğimiz bir şey kalmadı ortada. Medyanın yüzde 90’ının sahipliği Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan’ın yörüngesinde konumlanmış iş insanlarının elinde. Sadece AK Parti demiyorum, AK Parti içinde dar bir hizbin uygun görmediği hiçbir haber, yazı, program oralarda yer bulamıyor. Ben bunlara “baskın medya” diyorum artık. Birinden çıkıp diğerine girmenin bir anlamını göremiyorum.

‘BU DÖNEMDE KENDİ HEDEFLERİME DOĞRU YÜRÜMEK İSTİYORUM’

İkincisi, bu baskın medyanın dışında; haberciliği canla, başla, kısıtlı imkanlarla yürütmeye çalışan değerli meslektaşlarım, arkadaşlarım, onların kurduğu ya da sürdürdüğü çatılar var. Bence yaptıkları iş çok değerlidir. Sağ olsunlar, çoğundan birlikte çalışma teklifi geldi. Her birine aynı şeyi söyledim. Her biriyle de dayanışma halindeyim. Ama şu dönem biraz kendi hedeflerime doğru yürümek istiyorum. Umarım fazla uzun olmayacak bir süreçte yalnız yürümeyi de bırakmayı planlıyorum. Biraz da kurumsallıktan bıktım galiba, bir süre sadece kendi vicdanımla baş başa yürümek istedim.

Kendi sürecinizi kendiniz yürütürken karşılaştığınız zorluklar oldu mu? Yoksa işler sandığınızdan daha kolay ve hızlı mı ilerledi?

Zorluklar oldu. Zorluklar olur. İşin doğasında var. En büyük zorluğum dijital-yerli olmamam; bazı şeyleri sonradan edinmek zaman alıyor, zor oluyor. Çok değerli arkadaşlarım var bana yardımcı olmaya çalışan. Zorlukları göze almadan mesafe alamazsınız.

Okurlarınız bu geçiş aşamasını nasıl karşıladı? Eskiden kalem oynattığınız mecra yerine sadece sizi okumak için gelen okurlarınızı görünce neler hissettiniz?

Okurlarım benden, ben okurlarımdan memnunum; bazıları yerden yere vuruyor, bazıları göklere çıkıyor, ama olsun. Benim gibi insanlar, onları seviyorum. Beni YetkinReport blogumda bulup gelenleri görünce ben de seviniyorum.

Türkiye’de gazetecilik denince, şu an nasıl bir noktada olduğumuzu düşünüyorsunuz?

Gazetecilik, daha geniş ifadeyle habercilik dünya çapında bir gerileme, daha doğrusu farklılaşma sürecinde. Türkiye’de ve bazı başka ülkelerdeki siyasi baskılar bu süreci sadece hızlandırıyor. Neticede ezelden ebede var olan değil, sanayi toplumlarının; sanayi toplumlarıyla, onun getirdiği şehirleşme, emek-sermaye ilişkileri, üretim ilişkileri ve daha dar çerçevede kitlesel üretim modelinin bir yan ürünü kitle iletişimi. Bu ilişkilerin doğası değiştikçe, şekil değiştirdikçe kitle iletişiminin doğası da değişiyor. Ben o yüzden “Ah nerede o eski gazetecilik” türü efkâr dağıtma muhabbetini biraz naif, biraz da sığ buluyorum; toplum değiştikçe toplumdaki iletişim biçimleri de değişecektir.

‘HERKESİN GÖRMEK İSTEDİĞİNİ OKUDUĞU BİR ÇAĞDAYIZ’

Bakın, herkesin sadece duymak istediğine kulak verdiği, görmek istediğini okuduğu bir çağdayız. Sosyal medyanın bu durumun nedeninden çok sonucu olduğuna inanıyorum. A Haber izleyen HalkTV izlemiyor, tersi de geçerli. Akit, Yeni Şafak okuyan Cumhuriyet, BirGün okumaz, tersi de doğru. Sabah okuyan, zaten neden

bir de Hürriyet okusun gelinen noktada? Gazete ve televizyonların kendi yayın politikaları güya herkese hitap etmeye göre tasarlanıyor ama hâlâ, siyasi ve ideolojik tonlama korunarak.

‘YENİ HABER SİTELERİ MİLYONLARA ULAŞMAYA BAŞLADI’

Bu durum artık bizim içinde yetiştiğimiz “Bir sofa kuralım, herkes yiyecek bir şey bulsun” anlayışının çözüldüğünü gösteriyor. O nedenle “Herkes göze bir şey verelim” anlayışına, üstelik bir de siyasi baskı ortamında o tablonun bir kısmı dahi gösterilmezken, rağbet olmuyor. Bakıyorsunuz bir sene önce mesela 300 bin satan gazete 80 bine inmiş, bakıyorsunuz günlük 5 milyon tıklama alan internet sitesi bir sene sonra yarısını bulamıyor. Ama mesela T24, Medyascope, Duvar, Ocakmedya gibi siteler o boşlukları doldurup o milyonlara ulaşmaya başladı. Nereye doğru evrileceği henüz kestirilemeyen bu geçiş dönemi, yeni engeller olduğu kadar yeni imkânlar da getiriyor. Mesele enseyi karartmadan o yeni imkânları bulup çıkarmak, yeni yollar açmak. Kartacalı Hannibal’ın Roma yolunda generallerine dediği gibi, “Ya bir yol bulacağız, ya bir yol açacağız.”

Kurumsal dünya ile yollarını ayıran ve kendi yol haritasını

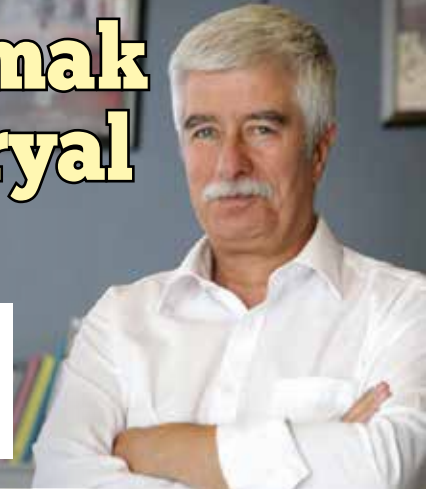
çizen diğer meslektaşlarınıza ne gibi tavsiyeler vermek istersiniz?

Bol keseden nasihat verip moral bozmak istemem, herkesin durumu farklı. Mesleğinin başında, herhangi bir maddi birikimi, tanınırlığı olmadan; ev kirası, çocuğun okulu gibi dertlerle günü birlik uğraşmak zorunda, geçim derdindeki meslektaşlarımın durumu zor. Onlara ahkâm kesme hakkını kendimde görmüyorum. O nedenle örneğin, esir alınmış o eski ana akım medyada çalışan, geçim derdi çektiğini ve çok mutsuz olduklarını bildiğim sevgili arkadaşlarıma, meslektaşlarıma, bir şey söyleme hakkını da kendimde görmüyorum. Onlara sevgiyle Nazım Hikmet’in “Mesele esir düşmekte değil, teslim olmamakta” sözlerini hediye etmek istiyorum. Kendilerine “kurumsal marka değeri” taşımaları adına kimsenin dokunmadığından memnun ağır abilere, ablalara ise diyecek bir sözüm yok, söylemenin de bir faydası olacağını sanmıyorum.

Ama şunu görüyorum: Halkın haber alma hakkı vardır. Bu hak, şimdi unutturulmaya çalışılıyorsa da ortadan kalkmış değil. İnsanlar iyi şeylere layıktır. İyi ürün adresini buluyor. Elden geldiğince iyi işler yapmaya gayret etmek lazım.

Bildirici: Patronsuz olmak bir gazeteci için editoryal bağımsızlığın zirvesi

Hürriyet gazetesi okur temsilciliği (ombudsman) görevinden martta ayrılan deneyimli gazeteci Faruk Bildirici, artık kendi sitesinde “medya ombudsmanı” başlığı altında tüm medyayı değerlendiriyor. Bildirici’ye göre medya “Prangalarından kurtuldu.”

SEBLA KOÇAN

Türkiye’de gazetecilik mesleğinin dinamikleri her geçen gün değişiyor. Yıllarca kağıtta “eski usul” kalem oynatan isimlerin birçoğu, ana akımdan ayrıldıktan sonra dijital çağa ayak uyduruyor ve kendi medyalarını oluşturma yolunu seçiyor. Kendine yeni bir yol haritası çizen bu isimlerden biri de Faruk Bildirici.

Bildirici, son dokuz yıl boyunca okur temsilcisi olarak görev aldığı Hürriyet’ten mart ayında ayrıldı. Mayıs’tan beri artık yalnızca Hürriyet’in değil, tüm medyanın ombudsmanı... Şimdi kendi blogu farukbildirici.com’da tüm gazetelerde çıkan haberleri yorumluyor, eleştiriyor ve okurlarından büyük ilgi görüyor.

Hürriyet’ten ayrıldıktan sonra özgürleştiğini, “Patronsuz olmak bir gazeteci için editoryal bağımsızlığın zirvesi” sözleriyle dile getiren gazeteci-yazar Faruk Bildirici ile yeni nesil gazetecilik anlayışını konuştuk.

Ana akımdan ayrıldıktan sonra bağımsız olarak gazetecilik yapma kararını nasıl aldınız? Karşılaştığınız zorluklar oldu mu?

Zaten fazla seçeneğim yoktu. Bazı öneriler oldu ama okur temsilciliği (ombudsmanlık) konusundaki deneyimimi bir yana bırakıp yeni bir yol çizmeyi doğru bulmadım. Bu yolda devam etmenin hem benim için hem de gazetecilik açısından daha yararlı olacağını düşündüm. Medya ombudsmanı misyonunu yüklenmeye karar verince de bağımsız olmak zorunlu oldu.

‘EN ÖNEMLİ ZORLUK TÜM MEDYAYI TARAMAK’

En önemli zorluk eskiden sadece Hürriyet’i tarıyor, inceliyordum. Şimdi bütün medyayı taramam, bir konuyu yazarken tek tek incelemem gerekiyor. Bu da tabii epey zaman alıyor. Yazılması gereken yanlışlar konusunda da daha fazla efor sarf etmek durumunda kalıyorum. Aslında bu işi tek başına değil de bir ekiple yapmak en doğrusu galiba. Okurlardan medyadaki hataları bana bildirmeleri konusunda destek bekliyorum.

Yeni nesil gazetecilik anlayışını, internetle birlikte özgürleşen kalemleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kendi adıma prangalarımın kurtulduğumu hissediyorum. Artık söylediğim, yazdığım sadece beni bağlıyor; sadece kendi düşüncelerimi -tabii ki- etik kodları da gözeterek yazıyorum. Bu yazıyı koymazlar mı, bir tarafına itiraz ederler mi, diye bir kaygım kalmadı.

EN ÇOK İLGİYİ EMEKLİLERLE İLGİLİ YAZI GÖRDÜ

Sanırım dijital mecrada kendi başlarına yazan diğer meslektaşlarım da aynı duygular içinde. Bakıyorum, onlar da daha özgürce yazabiliyorlar düşündüklerini. Konu seçerken de daha serbestler, değerlendirme ve analizlerini aktarırken de. Patronsuz olmak bir gazeteci için editoryal bağımsızlığın zirvesi.

Medya ombudsmanı olarak tüm gazeteleri değerlendirmeye başladınız, nasıl bir yöntem kullanıyorsunuz?

Dikkatle izlemeye çalışıyorum. Her sabah internet sitelerini ve gazeteleri tarıyorum. Sonra da gün içinde hem siteleri hem de sosyal medyaya takip ediyorum. Televizyonlara daha az vakit ayrılabiliyorum. Gördüğüm konuları not alıyorum, yazmaya karar verdiğim bir konu olduğunda da yeniden tarama yaparak araştırıyorum. Mümkün olduğunca muhataplarımla görüşmeye, onların görüşünü de almaya çalışıyorum. Ama bu her zaman mümkün olmuyor maalesef. Hürriyet’te olduğu gibi her yazımı yayımlamadan önce mutlaka dört, beş arkadaşıma okutuyorum.

Şu anda blogunuzu aktif olarak kullanıyorsunuz, ilk tepkiler nasıl oldu?

Olumsuz tepkiler yok denecek kadar az. Her şeyden önce bu tepkiler “Nasıl olur da kendine ‘medya ombudsmanı’ dersin” diyen iki-üç kişiyle sınırlı kaldı. Onun dışında medya camiasında genel bir kabul gördüğümü söyleyebilirim. Zaten bütün medya kuruluşlarını kapsama alanına almak isteyen ve bütün medya kuruluşlarının kendisini muhatap almasını amaçlayan bir kişi için bu çok önemli. Umarım zamanla daha etkin bir işlev üstleyebilirim.

Devamı <https://journ.com.tr/faruk-bildirici-medya-ombudsman>

HABER

Yeni bir gazetecilik girişimi: Gazete Pencere

Son günlerde özellikle gazetecilerin aralarında konuştuğu konulardan biri: "Abonelik usulüyle işleyen bir PDF gazetesinin geleceği var mı?" Türkiye için "yenilik" diyebileceğimiz Gazete Pencere girişimini, kurucularından gazeteci Yavuz Oğhan'a sorduk. Oğhan 2 bin dijital aboneyi geçtiklerini, ama bunun yeterli olmadığını söylüyor.

EMRAH TEMİZKAN

Gazeteciler Yavuz Oğhan ve İzzet Doğan'ın koordinasyonunda hazırlanan ve her sabah 07.00'de abonelerine ulaştırılan Gazete Pencere, 21 Ekim günü yayın hayatına başladı. 50 köşe yazarına sahip gazete, abonelerine e-posta ve kısa mesaj yoluyla ulaşıyor.

'Ankara gazetecileri'nden olan ve mesleğe 1993 yılında ATV'de başlayan Oğhan, uzun süren CNN Türk yıllarının ardından 2015 yılında Rusya'nın Sesi Radyosu'nda (RS FM) program yapmaya başlamıştı.

Geçen temmuz ayında gazeteciler İsmail Saymaz ve Akif Beki'yle birlikte eski başbakanlardan Ahmet Davutoğlu'nu konuk eden Oğhan'ın radyoda yaptığı "Söylemesi Bizden" ve "Bi' De Bunu Dinle" programlarına son verilmişti.

'PARTİ ÖNEMSİZ, HABER VAR MI DİYE BAKIYORUM'

Gazete Pencere yolculuğuna "geleneksel medyadaki boşluğu" görerek başladıklarını söyleyen Oğhan, okuyucuların sosyal medyaya ilgisinin de bu boşluktan doğduğunu savunuyor.

Oğhan durumu şöyle açıklıyor: "Büyük bir çoğunluk, kendi meşrebine göre hareket etme ve biraz haberciliği geriye itme, ideolojisini öne çıkarma yaklaşımı içinde görünüyor. Benim için kişinin partisinin ilgisi yok. 'O alanda bir haber var mı' diye bakıyorum. Ona

bakarak hareket edince insanlar da seni anlıyorlar. 'Bu adamın işi gazetecilik' diyorlar. Güveni sağlamak için belli bir tecrübe de gerek tabii. Hem haber kaynağı olarak hem de haber almak için bağlantı kuranlar bunu anlıyor. Bu işi biraz Tarafsız Haber Ajansı'yla ve 'Bidebunuizle'yle yapmaya çalıştık..."

Gazete Pencere, aynı zamanda Oğhan'ın başında bulunduğu 'Tarafsız Haber Ajansı'yla aynı ofisi paylaşıyor.

Radyo programı yaptığı dönemde çalışma arkadaşlarıyla birlikte bir gazetenin 'birinci sayfası' formatını yayınlamak için hazırlık yaptıklarını söyleyen Oğhan, 'Gazete Pencere'nin ortaya çıkış hikayesini şöyle anlatıyor: "Okuyucu her sabah, farklı pencerelerden bakan insanları görebilsin, analizler okuyabilsin ve gündeme hakim olarak yola çıksınlar istedik. Hürriyet gazetesinden ayrılan arkadaşım İzzet Doğan'la bir araya geldik. Parasını abonelerden alabilirsek, ne kadar finans sağlayacağımızı gördük. Provalar yaptık, geceler boyu çalıştık. Yazar kadrosu kartopu gibi büyüdü."

TELİF ÜCRETLERİ İÇİN 'ABONELİK SAYISINA GÖRE PAYLAŞIM'

Yola çıkarken akıllarında bir

yazar kadrosu olduğunu, yazarların alacağı telif ücretlerini ise 'abonelik sayısına göre paylaşım' sistemine göre belirleneceğini anlatan Oğhan'a göre 2 bini geçtiğini söylediği okuyucu sayısı yeterli değil.

"Abone sayısı tahmin ettiğimden biraz gerisinde. Ama bana 'hayalci' diyorlardı. Habere para vermeye alışkanlık yok. Deneyelim bakalım. Ne kaybedeceğiz ki? Oturuyoruz, emeğimizi veriyoruz. Emeğimizi kaybederiz en fazla...." diyen

Oğhan, meslektaşlarından epey destek gördüğünü ancak "cesaret kırıcı" sözler de duyduğunu ekliyor.

Oğhan duydukları olumsuz çıkışlara şöyle örnek veriyor: "Telefondan okutamazsın. Nasıl girecek, nasıl büyütecek, Twitter'dan her şey görülüyor. İnsanlar seni niye para verip alsınlar."

Twitter üzerinden yapılan örneğe "Peki insanlar neden akşam olduğunda Fox Haber izliyor" argümanı ile yanıt verdiğini belirten Oğhan, tüm samimi eleştirileri not aldığını ancak bazı eleştirilerin başka motivasyonlarla yapıldığını fark ettiğini söylüyor.

Devamı <https://journos.com.tr/gazete-pencere>

GÖRÜŞ**Size medyadaki karanlık birkaç yılını anlatayım**

TRT'den kovuldum, Hürriyet'ten istifa ettim, ne yoga ne Hinduizm beni sardı... Size medyadaki karanlık birkaç yılını anlatayım. Asıl amacım aslında dertleşmek, aklımı yitirmemek için yaşadıklarımı paylaşmak...

CANSU ŞİMŞEK

“Her şeyin geçip gittiğine, yaşadıklarımızın geçmişte kaldığına kim inandırabilir bizi? Anılarımızı avuç dolusu su gibi her sabah yüzümüze çarpmanın işe yaramayacağına kim inandırabilir?”

BARİŞ BİÇAKÇI - BİZİM BÜYÜK ÇARESİZLİĞİMİZ

İstatistiklerde genç işsizliği sayılardan ibaret. Birilerinin görevini yerine getirmek için açıkladığı zoraki rakamlar ya da Sayısal Loto'nun bir başka türü gibi. İşsizlik söz konusu olunca herkes sus pus iken, medyadaki gençler için sayıların ayrı değerlendirilmesi ya da gençlerin yaşanan süreçleri anlatacak platform bulmaları imkânsız.

Bu nedenle size son 10 yıldan kısa bir seçki sunmak istiyorum. Kimsenin sesi olabilecek bir kanaat önderi değilim ancak bu tip tecrübeleri yaşayan çokça akranım var. Ama asıl amacım aslında dertleşmek, aklımı yitirmemek için yaşadıklarımı paylaşmak...

Neye yeteneğiniz var? Siz de sanayiler içinde buna cevap verebilecek kadar şanslılardan değilseniz, beraber helvamızı kavurmaya, cevap verdiyseniz hamd ve şükür arasına yuva kurmanızı teşvik etmek üzere sizi alt satırlara davet ediyorum.

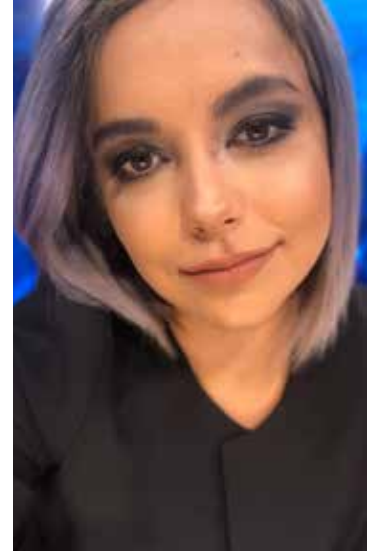
İlkokulda bile herhangi bir resim yarışmasına girmeye teşebbüs edemeyecek kadar

yeteneksizliğinden emin, sıkıcı gitar kursuna kabul için torpil aratacak kadar anti-liyakat esaslı, halk oyunları ekibinden dışlanacak kadar ritimsiz, “elim iyidir” deyip de koskoca adamın saçını kesip 12 yıl kendine küstürecek kadar beyin-el koordinasyonu yoksunu, fizik ve matematikle tek bağı “vay anasına bu koca uçaklar nasıl gidiyor havada” ile sınırlı birinin hikâyesini anlatacağım. Tüm bu beceriksizlikler yetmezmiş gibi, olabilecek en yanlış sosyopolitik döneme doğma başarısı da cabası.

Gerçek olaylardan aktarılmış bu hikâyenin sonunun bir kısmını hadi söyleyeyim: Esas kız -bendeniz- saç kıranlarla, zonalarla geçen 10 yıllık dönemin sonunda öyle böyle gazeteci oldu. Havası kısa sürdü ama; çünkü şanı bunu gerektirirdi. Size karanlık birkaç yılını, kurşuncuda biten kariyer hedeflerimi anlatacağım. Alışkanlıktan mıdır, arşive inancından mıdır bilmem ama iddialı açıklamalarımı ses kaydı altına aldığım falcıdan da bahsedeceğim, unutturmayın.

90'LARDA ÇOCUK OLMAK

Ortada aslında dramatik ya da siz okuyucuya dizlerini dövdürecek şoke edici bir hikâye yok; çocukluğuna dair en eski anının bir dakika karanlık eylemi, “koalisyon”

kelimesi ya da “milenyuma girince elektrik kesintisi yaşanacakmış” dedikodusunu duyan disket sever neslin ortak sonunu, sorununu ve dar-ı imtihanla savaşından bir kesit sadece. Savaş hep vardı ama anlatacaklarımın rağmen hâlâ umutluydum; çünkü umut iyi bir kereviz yemeği yapıp “Masterchef'e mi başvursam” dedirtecek kadar güçlü bir arkadaştır.

Hikâyenin sonu olmasa da ara finalinde, her şeyden azar azar yapabilmem de çok büyük bir yetenek olduğunu öğrendim. Peki ama bu dersi çıkarana kadar yaşanan hayal kırıklıkları? Hadi dertleşelim...

2012'DE TÜRKİYE'YE KESİN DÖNÜŞ VE SPOR KANALINDA İŞ

2012'de Türkiye'ye Avrupa'dan kesin dönüşüm, baht savaşlarının ilk patlak verdiği nokta. “İyi bavul yapmaktan başka neye yeteneğim var” sorusuna cevap bulmak için en doğru yerin İstanbul olduğuna stajlarla, o dönem derinden inanmıştım. Onların kaos dedigine ben ev diyecektim, çünkü içim de kafam da tıpkı İstanbul gibiydi.

Bu inançla bir spor kulübünün televizyon kanalında işe girdiğim ilk ayda, yönetim bir kalkışmayla, henüz dâhil olduğum birimi dağıttı. “Yeni bir sayfa açtım” motivasyonu, daha da yeni bir sayfa açarak

kağıt israfına döndü. İstanbul'un bana birkaç sene içinde çokça kez öğrettiği dersin temelini orada attım: Mükemmel insanlarla tanışmanın bedeli Stephen King kitabındaki kanla beslenen mahlukatla da muhatap olmaktır.

ANNEM GAZETECİLİĞİ BIRAKMAMI İSTEDİ

Medya mensubu, bilime inanan, akılcılığı ve pratik çözümleriyle tanınan, cumhuriyet kadını annemin "ölümü gör, bırak bu sektörü" ısrarıyla akademik hayata yönelmeye karar verdim. Her şey tamamdı, ALES dışında. Kaç kez sınava girdim, ben unuttum. O periyotta yaşatılarımı majör depresyona sokan, en iyi ihtimalle kafasında saç bırakmayan KPSS ve ALESlerin tümü şaibeli çıktı. Dümdüz anlatımla, FETÖ kurbanıydık.

Birandlı dönemin stajyeri olarak bir kere akdım çelinmişti, zaten asistanlık da olmamıştı. Velhasıl kelimeler, "bağımsız habercilik" sloganıyla kurulup, akıbeti son tahlilde, cemaatle masaya satış pazarlığı için oturmaya varan haber kanalını ve açılış motivasyonunu hatırlamayan yoktur.

Kuruluşunun ilk başlarıydı, insanın içi kıpır kıpır oluyordu. Böylesine bir ekibin içinde olma fikri, inandığın şeyler için çabalamanın mali bir bedeli olamazdı -ki olmadı da, sabah 3.30'da başlayan karşılıksız mesai "yalnız bu patronlar, müdürler birkaç saat önce ortada bıraktıkları dev Johnny Walker şişeleri yerine yemek çıkarttırsalar ya da borçtan kapanan telefonları mı açtırsalar acaba" diye diye dirsek çürütük.

Yine de idollerimle beraber-

dim. Sonuçta onlar o devasa haber kanallarından atılmış gibilerdi ama aslında onurlarıyla kapıyı çarpmışlardı! Zeybek sarı, gece gündüzdü. Bu sürecin bana kattığı bir yetenek değil ama öğrettiği bir ders var: Kimseyi gözünde büyütme. Sen büyüttükçe onları, onlar havalı gözlüklerinin çerçevelerini düzelterek "Fotokopinin kağıdı bitti diye işten mi ayrılır, getireyim evden bir balya kağıt da sus" diyecekler. O günden beri sektörden kimseyi örnek alacak kadar hayran olamadım. O yeteneğim köreldi, pusulamın camı çatladı. Oradaki hayal kırıklığı hiç onarılmadı. Onlarınsa kimi Almanya'dan tweet attı, kimi YouTube'dan kontrollü muhalefet yaptı.

İmam hatiplilerde patlayan deizm gibi, ben de kendi inandıklarına bağlılığımı kaybettim. Öyle ki iktidara baş parmağından daha yakın bir haber kanalına iş görüşmesine gittim. Dövmelerimi bile kapamıştım! Uzun uzun özgeçmişimi anlattıktan sonra, haber müdürü A4'ü janti bir salvoyla masaya attı ve "Amerika'yı yeniden keşfetmiyoruz. İş öğretilir, belki bir haftada, belki üç ayda. Sen bana söyle, bizden misin değil misin" dedi. Profesyonellik, yüksek ortalama, birkaç yabancı dilden bahsettiğimi hatırlıyorum. Üç dakika bile sürmemişti, kapıdan çıkmıştım. Kifayetsiz muhterislik yine kazanmıştı.

TRT'de 'Davutoğlu' kaldım!

Türkiye'deki her türlü muhalefetin kibirli simülasyonunu tadıp ve parti bülteni mantalitesiyle hayatına devam eden haber kanalı görüşmesi sonrası bir şok etkisiyle, TRT'de ve alt oluşumlarında süzülme-ye başladım. Cemaat, hükümet çatışma-

larının tabandan çatırdamaya başladığını bir siyaset bilimci olarak, 15 Temmuz'dan çok önce gözlemlene fırsatım oldu, özellikle de yemekhane ve reji kritik noktaları.

Mükemmel insanlar biriktirdiğim dönemin bitişi Binalı Yıldırım'ın başbakanlık görevine başlamasına denk geliyor. Yeni başbakan ve onunla yeniden şekillen TRT'de, absürttür ki 'Davutoğlu'cu kaldım! Fikren, cebren, ideolojik ve hilesiz olarak "Başıma bu da mı gelecekti" diyerek ve alerji etkisi yapan bu etiketi taşıyarak "Seni severiz ama Davutoğluculuk mülüm" diyen yöneticilerle vedalaştık.

Kara komedinin daha beteri olamazdı. Aynı dönem, bir sopayla kovalanmadığı kalan başkanlarla (TRT'de herkes sınıf başkanı gibi bir unvan taşıyor) yemekli sohbetleri kahkahalarıyla şenlendiren birileri hâlâ yerinde sabit. Demek ki bu da bir yetenek, her devrin insanı olmak. İnandıklarınla değil, doğru parfüm ve bolca tebesümle. Al işte bal gibi yetenek!

HÜRRIYET'E, KURŞUNCUYA VE YOGAYA GİRİŞ

Buradan kelli fellı bir gazete olan Hürriyet'te çalışmaya başlamam ise Anadolu kulübünün Şampiyonlar Ligi'ne doğrudan katılımı gibiydi. Gazeteye girişte referansların yükü ağırdı. Öncesinde 5 iş görüşmesine gitmiş olmak ise, yalan değil, yeni bir başlangıç yapma gücünü azaltmıştı.

Lakin gazeteden bahsetmeden önce, dünyayı gezmiş görmüş, din olarak sonsuz sekülerizmi benimsemiş, ekonomi okumuş "stylist" bir arkadaşımın "Bu kadar olmaz diyerek" beni şehrin diğer ucundaki kurşuncuya götürüşünü de atlamayalım. Artık öz saygı ya da ideoloji peşinde koşacak hâlim ve bir hayalim yoktu. Bir umut kıvılcımını arıyordum, ancak kurşuncu doğru adres mi pek de emin değildim.

Devamı <https://journo.com.tr/medyadaki-birkac-karanlik-yilim>

İyi gazeteci nasıl yetişir? İlber Hoca'ya ancak 'kısmen' katılıyorum

İlber Ortaylı, onunla yaptığım söyleşi kitabı 'Bir Ömür Nasıl Yaşanır'da "Türkiye'de gazetecilik maalesef iyi bir eğitimle girilecek meslek değildir" diyordu. Sahiden öyle mi?

Bu senenin başında, Prof. Dr. İlber Ortaylı ile yaptığım nehir söyleşi "Bir Ömür Nasıl Yaşanır" yayımlandı. Ortaylı'nın kendi tecrübelerinden yola çıkarak özellikle yeni nesillere verdiği tavsiyeleri içeren bu kitabın ilgi gördüğünü, epey okunduğunu söyleyebilirim. Bu elbette sevindirici. Benim açımdan daha da mutluluk verici olan, kitaptan önce de Hoca ile sıkça yaptığımız sohbetlerin herkese faydalı olacağını düşündüğüm içeriğinin kaydını çıkarmaktı.

YENAL BİLGİCİ

Hürriyet'te çalıştığım beş yıla yayılan bu sohbetlerde Ortaylı ile daldan dala atlayarak epey farklı alanlarda laflamışızdır. Gazeteciliğin genel hâl ve gidişi bu konulara dâhildi. 12 Eylül döneminde üniversiteden istifa etmesinin ardından kendisi de kısa bir süre gazetecilik yapmıştı; gazeteleri içeriden gözlemişti. Bu tecrübeden ara ara söz açmış olduğundan, mesleğim hakkında ne düşündüğünü biliyorum. O yüzden kitap için söyleşirken, konu gazeteciliğe geldiğinde söyledikleri beni pek şaşırtmadı.

Hoca kitapta, yakından tanıdığı iki gazeteciden, Nilüfer Yalçın (1923-2011) ve Nimet Arzık'dan (1923-1989) bahsederken, "Türkiye'de gazetecilik maalesef iyi bir eğitimle girilecek meslek değildir" demişti. Yalçın'ın da Arzık'ın da müthiş eğitimleri ve donanımlarına rağmen, gazetecilik yaparak, kendilerine dar gelen bir gömlek giymeyi seçtiklerini söylüyordu:

İlber Hoca, bazen zorlu konuları ele alırken, o konunun tonuna uygun bir şekilde keskin konuşur, bazen de gündemin dışındaki, daha az yakıcı meseleleri, onlara bir form verebilmek için keskin konuşarak anlatır. Bizim gazetecilik ve eğitim meselesi bu ikinci kategoriye giriyor. Ortaylı, gazeteciliğin iyi eğitimle yapılmaya değmeyeceğini elbette söylemiyor ama Türkiye'de şu an hemen her

alanda olduğu gibi, mevcut ortamın bu iyi eğitimin hakkını vermediğinin altını çiziyor. Yalnız unutmamalı; Hoca'ya göre bizim meslek açısından durum, geçmiş yıllarda da farklı sayılmazdı. Demek ki üç aşağı beş yukarı aynı yerdeyiz.

"(...) Türkiye'de gazetecilik, çalışanlarına tahammül etmesi hakikaten zor koşullar sunuyor. Kanaatimce; başka ve çok daha iyi seçenekleri olanların, hâlihazırda başka alanlarda faydalı olabileceklerin, gazeteci olmasına gerek yok. (...) Türkiye'de her ortam herkese yaşama şansı vermiyor, hatta öyle ki zaman zaman tahammül etmesi zor koşullar sunuyor. Gazetecilik de öyledir."

Kitapta söylemiştim, burada da tekrarlayayım: Hoca'ya ancak 'kısmen' katılıyorum. Bir gazetecilik tartışmasına dönmeyin diye kitapta konuyu uzatmadık ama burası yeridir. Bugün iktidar baskısı yüzünden doğru dürüst yapılamasa da, iktidar kendine bir yayın havuzu oluşturarak mesleğin sadece icrasına değil dokusuna da zarar verse de, gazetecilik, iyi eğitimi hak

ediyor. Hem meslek öncesi hem meslek içi iyi eğitimi...

Tartışmaya başlamadan evvel, Ortaylı'nın eğitimden kastının ne olduğunu da hatırlatmak gerek. İlber Hoca, iyi eğitimden belli bir okulu belli bir dereceyle bitirmeyi anlamıyor. Fazlası var. Okumaktan; üstüne vazife olmayan şeylerle de ilgilenmekten; sinemadan, edebiyattan, danstan, müzikten haz duymaktan ve insan tanımaktan da söz açıyor. İyi eğitim bir paket. Biri geldi mi, diğerleri de geliyor. Hoca'nın "Bu kadar iyiyse gazetecilik yapmasın" dediği insan modeli işte bu.

Bu görüşe kısmen katıldığımı söylemiştim. Ortaylı'ya bir yere kadar hak veriyorum ama öncelikle onunla ayrıştığımız, görüşüne katılmadığım noktadan başlayayım.

Ortaylı'ya katılmıyorum çünkü iyi gazetecilik de her meslek gibi en iyilerle, "iyinin iyisi" ile yapılır. İyi görecektir, iyi bulacak, iyi konuşacak, iyi aktaracak insanlarla yapılır. Bu da evvela eğitim ile mümkün. İyi bir okuldan yetişip gelmiş bir gazeteci adayı, zaten bu yetenekler için gereken altyapıyı önemli ölçüde edinmiş oluyor. Sonrası meslek içi eğitim. Hangi alanda çalışacaksa orada nasıl piştiği, kimlerin onu pişirdiği... İki alanda da belli bir seviyeyi aşanların yaptıkları işler her zaman göz dolduruyor.

İyi eğitim nerede peki? Adaylar, gazeteciliğe geleneksel olarak iletişim fakültelerinden mezun olup geliyorlar. Bir de benim gibi “dışarıdan” gelenler var. Siyaset bilimi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, tarih gibi disiplinlerden çıkanlar gazeteciliğe yönelebiliyor. İlk kriter, her iki grubun iyi okulları. İyi hocaları barındıran, onlara rahat çalışma imkânı veren okullar...

Ben uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi okudum. Henüz üniversitedeyken, stajyer olarak başladığım gazetede ilk günümde, servisimin şefi okulumu nedense beğenmeyip burnumu sürtmek istemişti. Dış Haberler’de başlamıştım ve şef daha tanışır tanışmaz nedense “Uluslararası ilişkiler okursunuz ama Kenya’nın başkentini bilmezsiniz, sonra da gelip gazetecilik yapmak istersiniz” diye çıkmıştı. Sebebini hiç anlamadığım bu sert sözler bana meslekte iki grup arasında epey ciddi bir rekabet olduğunu düşündürmüştü. Yokmuş. Hem elbette Kenya’nın başkentini biliyordum. Geçelim.

Velhasıl, iletişim mezunları da yapıyor bu işi başka okulları bitirenler de. İlk grubun motivasyonu çok daha yüksek, donanımları da daha iyi ama benim mesleğe başladığım dönemde ülkedeki iletişim fakültelerinin iyi yabancı dil öğretmemesi (ya da hiç öğretmemesi), dil bilerek geldiğim için bana avantaj sağlamıştı. Bu kadar önemli bir mevzunun nasıl atlandığını da ha-

len anlayabilmiş değilim. Sonuçta dil, iyi eğitimin olmazsa olmazı.

Ama iyi eğitimin verdiği bir şey daha var: Bakış. Kavrayış. Gazetecilik bana göre birçok tarifi yanında aklına bir fikir gelme sanatıdır. Ya da baktığım yerde, gözden kaçması çok kolay bir unsuru da yakalamaktır. Bir yerde dedektiftir çünkü ancak uzmanlaşmış gözler bazı konuları anlayabilir. Mesela bir iddianamede, öylesine yazılmış gibi görünen bir cümlenin aslında ne anlama geldiğini yıllarını adliyede geçirmiş, iddianame okuyarak pişmiş bir adliye muhabirinden daha iyi kim anlar? Ama daha iyisi o muhabirin o iddianamedeki cümleye baktığında başka bir şey daha görmesidir. Buna dilerse, artık aşınmış bir ifade ama, “büyük resim” deyin. İyi gazeteci, konular arasında ilişki kurarken, başka bir bağlantıyı, puzzle’in hemen yandaki parçasını değil, uzaktaki parçasını sezendir. Bu sezgi eğitimle gelir. Her meslekte böyledir ama her meslek erbabı her gün tüm ulusun karşısına çıkmıyor. İddialı iştir gazetecilik.

Ayrıca eğitim okulda bitmiyor; gazetede de devam ediyor. Hem okulda hem meslekte iyi eğitilmiş gazeteciler de yeni gelenlere genelde iyi eğitim veriyor. Yani meslek içi eğitimde de meslek öncesi eğitimin önemi büyük.

Ben az önce anlattığım gibi ilk günümde tuhaf bir başlangıç yaptım ama sonra şansım döndü. Tesadüfen de olsa, eski usul ga-

zetecilerin eline düştüm. Hakiki gazetecilik kumaşına sahip bu ustalar önlerine gelen ham malzeme-yi işlemesini bilirlerdi. Yeteneğin ne olduğunu (ya da olmadığını) hızla anlardı. Yüreklendirirlerdi. Önünüzü açarlardı. Kendi başınıza cesaret edemeyeceğiniz, akıl etmeyeceğiniz işleri size yaptırırlardı. Sahaya gönderirlerdi. Sahada kendi insiyatifinizi almanızı isterlerdi. Bir anlamda ateşe atarlardı sizi. Ama bizim meslekte sonuç böyle alınır. Potansiyelinizi gerçekleştirmediğinizde, tembelliğe saptığınızda ya da habire patinaj yaptığınızda sahiden kızarlardı. Büyük kızarlardı. Yerin dibine geçerdiniz. Böyle böyle pişerdiniz. (Bu eski ustalardan ikisini, birbirlerinden esasen çok farklı olan iki gazeteciyi anmak isterim. Çok erken kaybettiğimiz Fikri Nazif Ayyıldız ve Alev Er.)

Bir parantez açalım. Geçenlerde Independent Türkçe’de yayımlanan ve gazeteciliğin ABD’deki halini tartışan Justin Ward imzalı yazıda, gazeteciliğin gitgide “bazı ayrıcalıklı kişilerin paralı hobisine” dönüşmüş durumda olduğundan dem vuruluyordu. Ward yazısında, gazeteci maaşlarının düşüklüğünden bahsediyor ve bu mesleği ancak para kazanma derdi olmayan, elit üniversite bitirmiş, zengin sınıfın icra edebildiğini söylüyor.

Devamı <https://journo.com.tr/ilber-ortayli-gazeteci-egitim>

ULUSLARARASI BASIN KARTI

Kapıları açar. Tüm dünyada.

Gazeteciler haber kaynağına ulaşmak,
farklı mekân ve bölgelere girebilmek
için tanınmaya ihtiyaç duyuyor.
Uluslararası Basın Kartı (IPC) 134
ülkede işte bu ihtiyacı karşılıyor.

Çalışan gazeteciler için en eski
ve en saygıdeğer kimlik belgesi olan
IPC 80 yıldır medya çalışanlarının hayatını
kolaylaştırıyor.

**Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın
vermeye yetkili olduğu Uluslararası Basın Kartı'na
tüm TGS üyeleri ve serbest gazeteciler başvurabilir.**

tgs.org.tr/presscard